

BVTLLETÍ

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

CLVB ALPÍ CATALÀ
CLVB D'ESQUÍ DE CATALUNYA

SUMARI: Els cercles de Gerbé, Colomés i Saboredo, amb esquís, per JOSEP TORENT I SOSTRES.—Al marge d'una exposició de Fotografies, per F. BLASI I VALLESPINOSA.—Pel sud-oest de la nostra terra, per ROS-

SEND FLAQUIER I GIL.—Divisió de Catalunya en el decret de Nova Planta, per F. DURAN I CANYAMERES.—Carrerons i places de Barcelona que no passen, per JOAN AMADES.—Crònica.-Bibliografia.-Noticiari.

Els cercles de Gerbé, Colomés i Saboredo, amb esquís

Cercle de Gerbé

PER les festes de Pasqua de l'any 1930, Joan Brunet, Josep Puntas, Joan Benavent i jo combinàrem una excursió que - com tantes en aquell any - no havia de passar de projecte: el recorregut dels cercles de Gerbé, Colomés i Saboredo amb esquís.

Quan veiérem en sortir de Toulouse que el cel estava cobert, que abans d'arribar a Montrejeu ja nevava i que Lés era ben blanc, prou compenguérem que anàvem en cerca d'un fracàs més que afegir als nombrosos que el constant mal temps ens havia ocasionat durant tot l'hivern.

Sota la nevada haguérem de remuntar la carretera, aturar-nos uns moments als refugis del Ticolet i del Port de la Bonaigua i baixar al santuari de les Ares.

L'organització dels tres refugis ha estat prou lloada en diverses ocasions, però mai com aquell dia no han demostrat, davant nostre, llur utilitat per a evitar que s'augmenti la ja llarga llista de víctimes del Port de la Bonaigua.

És un fet cert i comprovat que, abans que fossin construïts, cada hivern hi havia accidents al port i que des de llur funcionament s'han acabat. I no són menys certs nombrosos casos concrets en què els refugis, pel descans i empar que representen, o per l'ac-

tuació eficaç dels seus guardes, han salvat persones mig gelades, perdudes en la boira o atacades pel torb.

La travessia del port era llavors dificultosa. Pel cantó aranès penjava l'amenaça constant d'unes grans cornises i el gruix enorme de neu ens permetia de passar amb esquís per damunt de la línia telefònica, sovint colgada.

De Salardú pujaven dos homes carregats, els quals s'ensorraven a cada pas. L'un, extenuat ja, restà al Ticolet; però l'altre, si bé deixà el pes allí, desoí totes les advertències que li férem i volgué continuar; prompte, però, la carretera desapareixia per complet i la marxa esdevenia terriblement esgotadora en la neu tova i profunda per a qui, com ell, no portava esquís ni raquetes. I entre la Bonaigua i les Ares ens feien aturar els crits del guarda del refugi del port, que l'acompanyava. —No s'allunyin perquè aquest home se m'hi quedarà, ens digué, així que estiguérem tots reunits. Ens trobàvem bastant enlairats encara, i si bé havia parat de nevar l'aire era intensament gelat i la foscor començava a ésser absoluta.

Aquell desgraciat venia ple de neu de les vegades que s'hi havia deixat caure, defallit per complet, ja sense ànims i disposat a abandonar-se allí mateix.

No s'havia de pensar a fer-lo tornar al refugi del port, que era el més proper, car ara vindria de pujada i de cara al vent. Calgué continuar avall, posar-li les raquetes del guarda i sostenir-lo constantment per a poder-lo fer arribar gairebé en dues hores i mitja des de la Bonaigua al santuari-refugi de les Ares on es llançà pel marge que formava la neu davant de l'edifici, ebri del vi que havia anat bevent i completament incapaç de donar un pas més.

Aquella jornada, tant al Ticolet com a les Ares, també hi passaren la nit diverses persones que havien interromput, en espera d'un millor temps, la travessia, començada en unes altres condicions, o, potser, amb excessiva confiança.

Precisament aleshores, quan unes proves tan paleses acabàvem de tenir de llur eficàcia, se'ns parlà, per primera vegada, de l'intent de suprimir la consignació que tenen destinada.

El CENTRE ha efectuat nombroses gestions per a impedir-ho, però un any i altre es ve insistint en llur propera desaparició.

Actualment, ja només resten oberts i guardats els refugis del Ticolet, a la Vall d'Aran, i el de les Ares, al Pallars, si bé l'existència del suprimit refugi del port és menys necessària després de la construcció del gran Xalet de la companyia Productora de Forces Mòtius, que treu a la collada de la Bonaigua la seva antiga soledat

i que constitueix, en cas necessari, un lloc d'orientació i de defensa.

El manteniment dels refugis de la Bonaigua, i especialment dels dos que actualment hi resten, és un deure d'humanitat i de patriotisme. Amb ells cada hivern s'eviten alguns accidents i es dona als aranesos un mínim de protecció per tal que en passar a altres terres de la seva pàtria no hagin de fer-ho jugant-s'hi la vida.

19 d'abril del 1930.—Continuava el mal temps del dia anterior, i no fou fins al migdia que, davant d'una sobtada retirada dels núvols ens decidírem a sortir. És clar que havíem renunciat a fer la travessia que constituïa l'objectiu de l'excursió, i ens acontentàvem amb anar fins a l'estany i el cercle de Gerbé.

El pendent molt dret que s'ha de pujar de damunt el refugi, ens féu perdre molta estona; és un començament o final d'excursió poc agradable, car com que el seu desnivell accentuat i la seva situació l'exposen força a les allaus, ha de passar-se gairebé sempre en una marxa brusca entre els grumolls endurits. El millor és revoltar quelcom cap al port de la Bonaigua per a fer la pujada al lloc menys exposat i després tallar la pala per a entrar a la vall que porta les aigües del cercle, la qual ofereix un terreny excellent, un desnivell suau i un paisatge interessant i pintoresc. La neu acostuma, a més, a conservar-s'hi en bon estat, i còmodament els esquis van obrint-se pas fins a l'estany.

El cercle pallarès de Gerbé, que forma els alts aiguavessants del riu de la Bonaigua, és més petit que els seus veïns, els aranesos de Saboredó i de Colomé, i es troba reclòs pel Pui de la Bonaigua i un pic anònim, que el separen de la vall de Cabanes, a Llevant; pels dos Basieros, per la cresta de l'E. del pic d'Amitges i per aquest propi pic, els quals formen el límit amb la vall de l'Escrita, a Migjorn; i per la carena dels Puis de l'Estany Gerbé i el Tuc de Campo, unida més al N. amb el port de la Bonaigua, que constitueixen, a Ponent, la partió d'aigües amb el cercle de Saboredó.

Travessat l'estany i un cop dalt els drets vessants que el tanquen al S., tornàrem a trobar el terreny bo, i malgrat que el temps escassejava, remuntàrem una ampla coma i guanyàrem el fil de la carena que separa el Pallars de la Vall d'Aran, en un coll obert al NO. mateix dels Puis de l'Estany Gerbé, que com una robusta torre es veuen al SO., des de la boquera de l'estany. Al costat SE. dels Puis hi ha, a la carena, un altre coll, prop del punt on se li ajunta la del pic d'Amitges. Ambdós són franquejables, però més segurament i fàcilment el del NO. perquè l'altre forma sovint

cornises sobre uns pendents redreçats pel costat de Gerbé. Pot passar-se del coll NO. al SE. pel cantó del cercle de Saboredó, amb el qual comuniquen tots dos.

El coll situat al NO. dels Puis té una alçària aproximada de 2.500 metres i constitueix, per la seva vista vers Ponent, l'objectiu més interessant per a fer-hi una excursió curta des de les Ares (unes dues hores i mitja). És el lloc de pas més fàcil al cercle de Saboredó i permet combinar les següents excursions amb esquís, totes altament recomanables:

a) Als estanys de Saboredó, des dels quals poden efectuar-se les ascensions als pics d'Amitges, Saboredó i Ratera.

b) Al pic d'Amitges o al de Saboredó en ascensió directa, sense baixar al fons del cercle de Saboredó.

c) Al port de la Ratera d'Espot pels estanys de Saboredó, i descens a la vall de l'Escrita i Espot. Itinerari combinable amb qualsevol de les ascensions abans esmentades i especialment amb la del Tuc de Ratera.

d) Al port de la Ratera de Colomé, també pels estanys de Saboredó, i descens al cercle de Colomé per la seva ribera oriental.

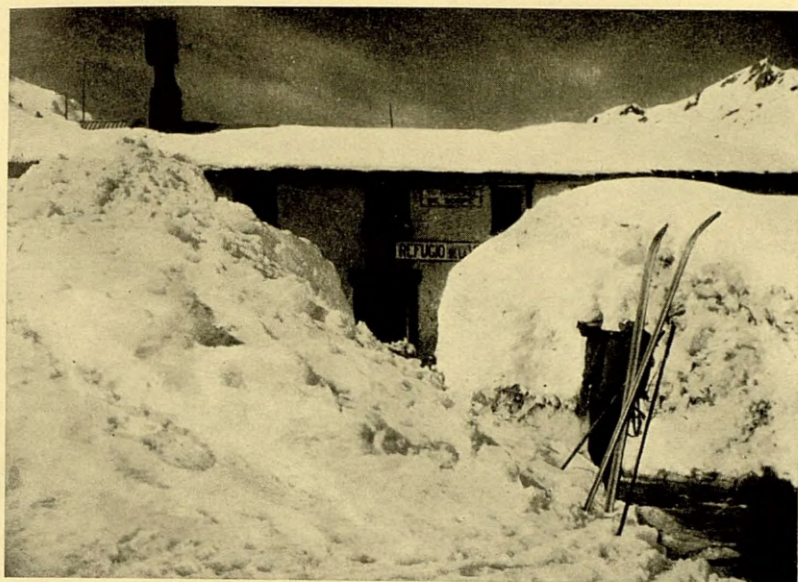
e) Descens pel cercle de Saboredó i la vall de Ruda a Tredós i Salardú.

f) Descens pel cercle de Saboredó i la vall de Ruda amb retorn a les Ares pel port de la Bonaigua, seguint un camí que talla els vessants E. de la vall, sota els Tucs de Campo.

El pic d'Amitges i el Tuc de Saboredó acostumen a estar mal situats en els mapes i el primer sovintment hi és ignorat (1). Al lloc d'unió de la carena divisòria dels cercles de Saboredó i de Gerbé amb la que separa aquest de la vall de l'Escrita (o sigui, la carena divisòria dels vessants mediterranis i atlàntics i la que se'n desprèn per a córrer cap als cims del Basiero i de les Agudes i morir a la confluència dels rius Escrita i Noguera Pallaresa) no es troba cap cim, contràriament al que els mapes assenyalen.

El Tuc de Saboredó està situat més al SO. de dit punt d'unió i, per tant, forma part de la carena divisòria dels dos vessants marítics; dóna aigües al cercle del seu nom i a la vall de l'Escrita, mentre el pic d'Amitges es troba més a l'E.SE. de l'esmentat lloc i dóna aigües al cercle de Gerbé i a la vall de l'Escrita. No exis-

(1) Solament al croquis de Lluís Estasen, publicat al BUTLLETÍ DEL CENTRE (juny del 1921) i en un de Ramon de Semir, aparegut al «Butlletí del Centre Excursionista Barcelonès» (novembre del 1929), he vist ben situat el pic d'Amitges i la unió de les carenes entre l'esmentat pic i el de Saboredó.

EL REFUGI DE LES ARES

Cls. J. Toront

PUIS DE L'ESTANY GERBÉ DES DE SOBRE L'ESTANY

1

2

3

COMOLOFORMO (1), BECIBERRI N. (2) I TUC DE LA SENDROSA (3) I CERCLE DE SABOREDO
EN PRIMER TERME, DES DEL COLL AL N. DELS PUIS DE L'ESTANY GERBÉ

1

Cls. J. Toront

PIC D'AMITGES (1) DES DELS VESSANTS ORIENTALS DEL CERCLE DE GERBÉ

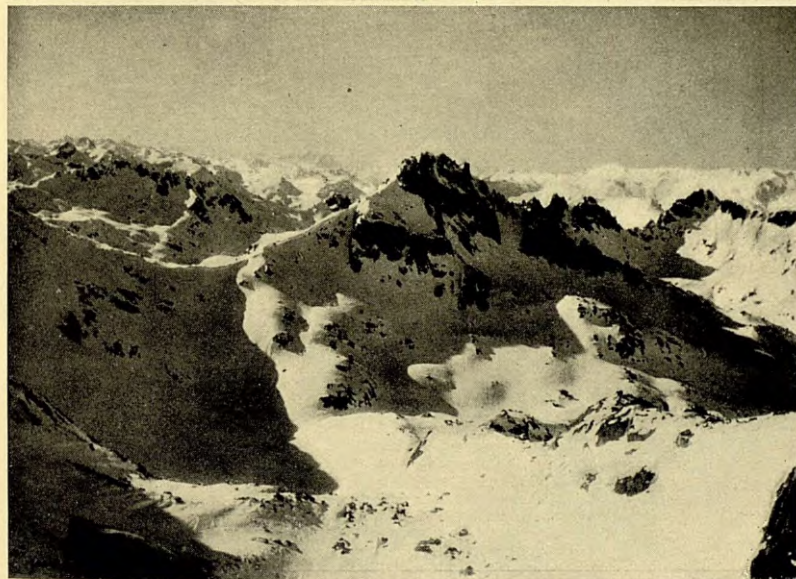
1

2

PICS DEL BASIERO ORIENTAL (1) I OCCIDENTAL (2) DES DEL RECLAU
AL SE. DEL CERCLE DE GERBÉ

3 2

Ols. J. Torent

COLLS SITUATS AL S. (1) I N. (2) (AQUEST AMAGAT) DELS PUIS DE L'ESTANY GERBÉ (3) DES DEL
CIM DE LA CANAL D'ASCENSIO A LA CARENA DIVISÒRIA DEL CERCLE DE GERBÉ
I LA VALL DE CABANES

LÀM. XI

ELS ENCANTATS, EL PIC DE PEGUERA I LA VALL DE MONASTERO
DES DEL CIM DEL BASIERO ORIENTAL

1

2 3 4 5

Cls. J. Toront

EL CERCLE DE GERBÉ I EL PUI DE LA BONAIGUA (1), EL BASIERO ORIENTAL (2) I L'OCCIDENTAL (3), LA BRETXA ENTRE EL CERCLE DE GERBÉ I LA VALL DE L'ESCRITA (4) I EL PIC D'ÀMITGES (5) DES DE LA PUNTA DE COMIAL, AL N. DEL PORT DE LA BONAIGUA

teix cap cim que doni aigües a les tres regions de Gerbé, Saboredo i Sant Maurici.

L'ascensió al pic d'Amitges, molt interessant i poques vegades efectuada, es practica des del coll que es troba al SE. dels Puis de l'estany Gerbé. Es pot passar a l'esmentat coll des del que està situat al NO. dels Puis, per Saboredo, conforme he exposat abans, però en cas que la neu i la manca de cornises ho permetin, hom podrà pujar-hi també per Gerbé, que és l'itinerari més directe.

Del coll SE. s'ha de pujar fortament per la carena, entre els cercles de Gerbé i Saboredo, fins a arribar al punt d'unió amb la que ve del Basiero i seguir-la breus moments cap a l'E.SE., on es troba el pic d'Amitges.

La seva alçària, lleugerament superior a la del Tuc de Saboredo, és d'uns 2.840 m.

Del pic d'Amitges pot efectuar-se el descens a l'estany de Sant Maurici directament per l'estany d'Amitges, sota les agulles d'aquest nom, sense anar a passar el port de Ratera.

Però, aleshores la manca de temps ens impedia de seguir endavant. El coll seria el punt més alt de la nostra excursió.

El cel s'anava cobrint novament, però no semblava amenaçador, i tot contemplant el bell espectacle de les serres de Ratera, de Colomé i dels massissos del Montarto i de la Maladeta, passàrem una bona estona, fins que, de sobte, veiérem abaixar-se els núvols i amagar-se els cims. No necessitàvem pas més per a deixar la carena i posar-nos ràpidament els esquís.

Amb les últimes clarors de la tarda arribàvem novament al santuari de les Ares. Ja era temps. Moments després el cel s'havia acabat de cobrir, i nevava... de la manera que sabia nevar a l'any 1930.

L'excursió anterior féu néixer en nosaltres el desig de visitar de nou, i en millors condicions, el cercle de Gerbé a l'hivern, em presa no gens difícil perquè, a més de les sortides que puguin efectuar-s'hi especialment, com que el santuari de les Ares és lloc de pas obligat en moltes excursions per la Vall d'Aran i el Pallars, no cal més que disposar d'un dia o d'unes hores sobreres per a efectuar el recorregut del cercle.

L'any 1931, amb els companys Josep Rovira, Pere Vives i Kaare Hohle, cercàvem un itinerari que ens permetés d'arribar, per la part més oriental del cercle, al feréstec reclau que forma el seu extrem SE., i en lloc de travessar l'estany, començàrem a guanyar

inmediatament alçària pels vessants orientals. Pujàrem fins al peu de les redreçades parets rocoses i per sota d'elles seguïrem, tot revoltant alguna barrancada, fins al reclau esmentat. Aquest itinerari, si bé no es presta a cap ascensió, i no és gaire aconsellable per a fer la del Basiero o passar a la vall de Cabanes (1), serà útil i interessant a qui es proposi només recórrer el cercle, sobretot si al retorn aquest es segueix pel fons, que és ben propici a l'esquiada.

Si el gel que cobreix l'estany inspira confiança, el millor serà travessar-lo, sinó, pot rodejar-se per ambdós costats.

Però, l'atractiu principal de les excursions a la regió de Gerbé, està en els itineraris que passen a les valls veïnes. Deixant a part els abans ja esmentats, que es relacionen amb el cercle de Saboredo, del qual m'ocuparé especialment, resulta el més interessant l'ascensió al Basiero Oriental amb descens per la vall de Cabanes o per la de l'Escrita.

Al mes de març darrer arribàvem novament a les Ares. La neu, abundosa com mai, quasi feia desaparèixer l'edifici i, de dins estant, per les seves finestres, no permetia altra visió que la de la blancor propera i si hom mirava enlaire pel forat obert a cops de pala, un tros petit de cel. Les copioses nevades obligaven a prevenir-se respecte les allaus, únic perill contra el qual els esquiadors lluitem amb desavantatge, no solament per la major facilitat de provocar-les, sinó perquè, en cas d'ésser arrabassat per alguna d'elles resulta, amb esquís, molt difícil descolgar-se'n.

Un company nostre ho pogué experimentar a costa seva en aquesta excursió, prop de les Ares. Una allau petita, insignificant, contra la qual gairebé ni es defensà, prenent-la a broma, fou suficient per a empresonar-lo fins a necessitar l'auxili d'altri i molta feina i llarga estona per a poder desfer els esquís de la neu que el retenia immòbil.

A les Ares trobem una altra vegada el típic ambient dels refugis de la Bonaigua, sempre concorreguts pels vianants del port, homes per als quals la muntanya no és el caprici, l'esforç o l'aventura d'un dia, sinó la seva vida entera, penosa, forta i sovint dramàtica. Enlloc, potser, podrien recollir-se tantes històries, tantes anècdotes sobre la muntanya i la neu com vora la llar o les taules del Ticolet i de les Ares. Aquest hivern hem sentit explicar-hi la tempestat que aterrà les edificacions properes al refugi del Ticolet,

(1) En aquests casos resulta preferible remuntar el cercle pel fons.

i el cas del carter que fou emportat per una allau i salvat per l'instint admirable del seu gos. El mateix carter ens explica l'accident ocorregut passat el port, als drets pendents que es troben baixant cap a la Vall d'Aran. Ens diu que, sorprès, rodà entre la neu fins quedar colgat i inclinat de cap per avall. Però el gos, contra del que ell creia, car l'allau també se l'havia endut, pogué escapar-se i arribar, sol, al primer lloc habitat, el Ticolet, on es posà a lladrar davant la porta i les finestres del refugi, fins que, veient que els seus estadants no es decidien a sortir arrencà a córrer carretera enllà, cap a Salardú. Els guardes del Ticolet, que sabien de qui era el gos, pujaren cap al port, es donaren compte de l'allau recentment caiguda i pogueren descolgar-ne el carter, encara amb vida, quan aquest, després de dues hores d'angúnies mortals, ja sentia que el fred se li anava apoderant de tot el cos, i sol com anava, ja es creia perdut.

—«Si arribo a poder treure'm el ganivet - digué - em tallo una vena...».

En tal atmosfera de tragèdia, pendent tothom d'aquell home que exposava els fets amb extraordinària senzillesa, però amb l'emoció de qui els havia viscut, entrà el nostre company protagonista de l'incident de la petita allau que acabava de donar-li tanta feina. Desconeixedor del succeït al carter, ell també es posà a explicar la seva aventura: com havia quedat dret i amb el cap, els braços i fins la major part del cos a fora, però sense poder treure's els esquís que l'empresonaven, mentre que, pel contrari, a cada moviment que feia li queia més neu al damunt, la qual cosa empitjorava la seva situació, per a sortir de la qual calia, evidentment, prendre un determini. —«Si arribo a portar un ganivet - acabà entre l'esverament de tothom, que creia que no n'hi havia per tant - tallo... la fixació!».

L'ascensió al Basiero pel cercle de Gerbé i el descens per la vall de Cabanes és un itinerari que, amb tota justícia, va esdevenint clàssic a l'hivern.

El dia 18 de març del 1935, amb els companys Puntas, Peradejordi, Broggi, Tintorer, Suana i Degremont, pugem a l'estany i el travessem, car el gel és ben segur i l'experiència adquirida ens fa escollir el fons del cercle com la via millor.

En el reclau que es forma a l'extrem SE., sota els pics del Basiero, s'obren els dos passos que permeten comunicar amb les veïnes valls de l'Escrita i de Cabanes.

El primer és una dolenta bretxa oberta entre el Basiero Occidental i la cresta que es desprèn a Llevant del pic d'Amitges, però

resulta molt insegur i difícilment franquejable a l'hivern si la neu no és molt favorable o escassa, sobretot per una caravana que hagi de fer amb esquís el descens del cantó oposat.

S'arriba millor a la vall de Cabanes, perquè la canal que es troba a l'E. del reclau és molt ampla, i, fins en el cas de trobar-hi bona neu, podrà remuntar-se amb esquís sense altra preocupació que les contínues conversions a peu ferm; en canvi, amb neu glaçada o inconsistent pot donar feina.

A nosaltres no ens presenta gaires dificultats, però ens exigeix un dur treball, perquè la neu tova cedeix, i, com que ens hi ensorrem molt, resulta ben fatigós obrir-hi els passos. A la canal perdem molt de temps i no és fins prop de les tres que assolim la carena, el recorregut de la qual és bo, curt i senzill i té l'atractiu de la vista sobre els estimballs rocosos i les canals molt dretes que cauen al fons del cercle de Gerbé, tot atapeït de neu.

La claredat de l'atmosfera i la inclinació del sol donen un major relleu al panorama del Basiero, compost de valls salvatges i pics importants en totes direccions fins a l'horitzó i entre els quals es destaquen, per llur figura característica, els Encantats, altrament confosos, i el Peguera per l'orgullosa ostentació amb què llueix el seu domini.

El descens del Basiero pot fer-se pel cercle de Gerbé, que és el més curt, per la vall de Cabanes o per la vall de l'Escrita. Es passa a aquesta última pel port de Sant Maurici, situat a l'E.SE. del pic del Basiero i de fàcil accés des d'aquest pic. El descens des del port a l'estany de Sant Maurici és ben agradable si la neu no escasseja.

La vall de Cabanes ofereix també un magnífic i variat retorn; ampla a dalt i voltada de pics de gran aspecte, no té gaires horitzons a l'Estany Major, i després s'estreny més encara, però sempre presenta un bell paisatge i un terreny bo per a l'esquiador, excepte al tros final, quan s'eixampla en la seva unió amb la vall de la Bonaigua. Llavors, cal tenir cura a trobar i no perdre el camí que passa pel vessant esquerre, la qual cosa serà difícil si la neu el cobreix, car tot l'últim tros de la vall és molt emboscada.

L'horari probable per a l'excursió amb esquís al Basiero Oriental des de les Ares, és el següent: 0 h. 40 m., dalt la gran pala, a l'entrada de la vall; 1 h. 20 m., boquera de l'estany Gerbé; 3 h., peu de la canal, sota la carena divisòria amb la vall de Cabanes; 4 h., dalt la canal; 4 h. 15 m., cim del Basiero.

Aquest horari està calculat a base de trobar bona neu; en altre cas pot allargar-se considerablement, sobretot a la canal, per a

remuntar la qual en l'excursió ressenyada esmerçarem el doble de temps, així com també, en una ocasió, necessitarem cinc quarts d'hora per a pujar la pala de sobre de les Ares, quan, altres vegades, menys dels quaranta minuts fixats ens havien estat suficients. Aquestes circumstàncies i el temps necessari per a parades han de fer preveure la probabilitat que l'ascensió resulti força més llarga.

De no sortir molt de matí, doncs, difícilment es farà el descens per la vall de Cabanes a hora a propòsit per a trobar-hi la neu bona, i tant més de jorn s'haurà de sortir com més el seu estat faci témer que a la posta del sol pugui gelar-se o fer crosta, en qual cas el descens, especialment al tros final emboscat, resultarà extraordinàriament llarg i penós, quan, fet a temps, hauria constituït una magnífica esquuada.

JOSEP TORENT I SOSTRES

(Continuarà)

Al marge d'una exposició de fotografies (*)

Tot seguit inaugurarem l'exposició de fotografies del nostre consoci Dr. Joaquim Pla i Janini, organitzada per la Secció de Fotografia del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.

A mercè d'aquesta avinentesa potser és oportú de fer l'elogi de la fotografia; perquè, es tracta d'un art que s'ho mereix de debò. Si jo gosés...! Però, hom resta confús davant la complexitat de l'art de la fotografia, sota els aspectes de fotografia d'art, fotografia documental, fotografia d'aficionat i neòfits en fotografia. A més a més, cal recordar la complicació d'estudis i d'accessoris i de manipulacions que comporten totes aquestes manifestacions fotogràfiques suara esmentades.

L'art fotogràfic, tot i la seva juvenesa, en pocs anys ha pujat les graonades de l'alterós sítil, on s'assenta la bellesa amb els atributs de la sublimitat.

Gairebé podem assegurar que la fotografia ha assolit el seu esplendor a través del desplaçament de l'excursionisme. Per a l'ex-

(*) Treball llegit en l'acte d'inauguració de l'exposició de fotografies del Dr. Pla i Janini. (19 de desembre del 1935).

cursionista, la fotografia representa una necessitat espiritual; esdevé un compendi de les tasques adreçades a la coneixença de la terra, dels monuments i del folklore. Fet i fet, és un plaer actiu, humà i instructiu alhora, per tal com l'excursionista, a través de la fotografia serva totes les emocions proporcionades pels innumerable atractius de la natura, mentre té el goig de gaudir d'una reserva de preponderància en mires a l'esdevenidor.

Els records obtinguts a mercè de l'aparell fotogràfic no s'esborren mai més de la memòria. Resten presoners de l'objectiu de l'aparell, davant del qual hom ret veneració i afecte, gratitud i admiració.

I forçosament ha d'ésser així, perquè amb l'ajut de la fotografia ens és donat de poder abastar tantes emocions, i tantes meravelles, i tantes varietats, que res no té d'estrany que hom senti una mena d'adoració per al seu aparell fotogràfic, i fins es deixa seure per ell.

És clar, la fotografia té obertes de bat a bat totes les portes que tanquen els immensos tresors de la naturalesa. Quan aquests tresors se'ns presenten a tret d'objectiu, quin goig dona d'utilitzar-lo, i apropar-lo als nostres ulls, i apretar-lo contra el nostre pit, perquè hagi esment dels batecs de l'esperit, que nosaltres voldríem encomanar a l'obra fotogràfica en vies de solució.

Gràcies al poder meravellós de l'objectiu fotogràfic, els esguards es presenten més amables i voltats d'un desig que es transforma en cobejança. L'aparell fotogràfic, hàbilment manejat, esdevé un estre gairebé sobrenatural, amarat d'un poder tan elevat, que hom es té per ben sortós de servir-lo entre les mans com un dels joiells més preats. Perquè, senyors, en un tancar i obrir d'ulls ens farà posseir tot allò que haurà passat pel nostre davant, i a l'alcanc nostre tindrem sempre els gràfics dels tresors que la naturalesa reserva només per als excursionistes.

L'excursionista mai no ha de negligir l'estudi de l'art fotogràfic. L'aparell fotogràfic és l'amic més lleial de l'excursionista. En els moments més interessants d'una excursió; durant les emocions més remarcables, produïdes per les varietats insospitades de la natura; sota l'encís de la sublimitat d'un paisatge inflat de bellesa; davant els monuments històrics i de les gestes folklòriques, la fotografia esdevé imprescindible.

Ara bé; en relació amb la societat, la fotografia presenta una gamma incalculable d'activitats, en cada una de les quals hom ha

de superar-se. La fotografia ens dóna el testimoni més fidel dels indrets recorreguts; és un mitjà excellent per a recordar les gestes dels pobles, les marrades de camí, la vida familiar, les emocions de l'esperit... i també ens porta al sitial de l'art.

L'aficionat a la fotografia, endut per la taleia de traslladar al paper la realitat de les pròpies visions, lluita per abastar aquesta realitat, i vet-aquí perquè cerca nous procediments que s'adaptin més a les modalitats del temps, i a les cobejances de superació. Aleshores hom s'encara amb la fotografia d'artifici, amb la fotografia de procediments pigmentaris, que s'ha convingut a anomenar fotografia d'art.

Aquesta fotografia recolza en la gran llibertat que hom dóna als seus somnis, en concordança amb les aficions fotogràfiques i al color del seu esperit. No n'hi ha prou amb una simple premuda d'obturador per a copsar i posseir aquest color de l'esperit i aquesta llibertat dels somnis. Mireu els esforços dels pintors en reproduir els colors damunt la tela. Sempre topen amb la dificultat d'interpretació, perquè els matisos estan subjectes al ritme d'instrucció de l'esperit de cadascú, després de passar pel filtre de la visió pròpia a la qual han estat sotmesos. És impossible de donar realitat uniformada al color de la sublimitat, al color de la magnificència i al de la soledat.

La dificultat de plasmar amb la màxima realitat l'obra incomensurable de la naturalesa, predisposa l'individu a una solució personal, dintre la qual té l'avinentsa d'esplaiar el propi esperit envers l'ordre i les disciplines de l'art.

Heus ací perquè les fotografies produïdes a través d'aquests esperits esdevenen transformades mitjançant la intervenció dels propis desitjos, amb l'adalerament constant per assolir la realitat i en un ambient que més aviat acusa la pròpia personalitat.

Aleshores, les manifestacions fotogràfiques obtingudes sota aquest aspecte, són el resultat de trucs d'artifici més o menys moderns, més o menys originals, que de vegades fins traspassen els límits de la fotografia en la seva concepció popular.

Tanseval; si l'obra fotogràfica que gosem anomenar d'artifici, té la força emotiva per a despertar la bellesa i l'art en l'individu, i, per sobre de tot, té vida, malgrat estrefaci un xic la natura, beneït sigui aquest artifici..!

Altrament, aquesta mena de fotografia, filla de laborioses gestacions i de constants estudis, cal que sigui sotmesa a la voluntat d'un veritable artista, i a l'esperitualitat oberta als vents de la fan-

tasia i de la recerca. De vegades, sota un aspecte d'espontaneïtat, però, al cap i a la fi artista dintre l'art de la fotografia. Situat l'individu al marge dels sentiments de l'art i de l'estudi, és difícil de produir fotografies artístiques, que forçosament sempre s'han de subjectar a unes normes i regles eternes.

És indiscutible la importància que ha assolit la fotografia d'art en el món de les activitats socials. Per això, l'excursionista de debò, l'excursionista que malda per la seva cultura, mai no ha de refusar l'estudi de la fotografia artística, tot i que les seves excursions el duguin a la fotografia documental en preferència.

L'individu, per poc que senti els batecs de l'art en el seu esperit, produirà fotografies artístiques durant les excursions, tot i el seu caràcter de documentals i haver prescindit dels procediments pigmentaris per a obtenir-les. Aquestes fotografies també portaran ben acusat el segell de l'art, mentre vagin precedides d'un acurat estudi, i sobretot, de la coneixença de la bellesa natural, de la unitat de la bellesa. Tant de bo que totes les fotografies destinades als arxius, malgrat ésser documentals, fossin també fotografies artístiques.

Dintre d'aquesta mena de fotografia, obtinguda sense alterar la tècnica normal, i, per tant, més atansada a la realitat, poden encabir-s'hi tots els motius, totes les variacions, tots els matisos i totes les belleses proporcionades per la naturalesa i per l'enginy de l'home.

No hi fa res que, d'antuvi, en recercar la realitat, hom topi amb dificultats. Cal vèncer aquestes dificultats per tal de produir fotografies d'art tot prescindint de l'artifici. L'excursionista, malgrat tot, no ha de prescindir de la fotografia davant dels espectacles de la natura, ni davant dels monuments ni davant del folklore. Les fotografies que representen més esforç, més enginy i més audàcia, solen ésser les més estimades. El conreu d'aquest esforç i d'aquest enginy i d'aquesta audàcia és el mitjà més poderós per tal d'abastar la fotografia d'art.

En els moments de màxima sublimitat de la natura, en què les belleses ragen pel broc gros damunt d'ella, fins els mestres en fotografia resten decebuts. És aleshores que aquests pretenen millorar la fotografia estafent-la, adaptant-la a la realitat, a una realitat pròpia, producte d'una imaginació personal, d'un esperit d'artista i d'una originalitat que depèn de la submissió manual.

I aquest esperit d'artista el veiem ben acusat en les obres fotogràfiques del bon amic Dr. Joaquim Pla i Janini. No és pas un

Cl. J. Pla i Janini

«L'ENTERRAMENT», (BROMOLI), DE L'EXPOSICIÓ DEL DR. PLA I JANINI

«MARINA», (BROMOLI), DE L'EXPOSICIÓ DEL DR. PLA I JANINI

nouvingut en el desplegament d'aquest art. El coneixem de fa molts anys. Ha pres part en moltes exposicions; ha estat lloreat en importants concursos fotogràfics; les seves obres fotogràfiques han merescut elogis dels entesos. Podríem dir que són conegudes en tot el món de la fotografia.

Recordo que en una ocasió, després d'haver contemplat algunes de les seves fotografies, exposades en els salons de l'«Agrupació Fotogràfica de Catalunya», escrivia en un periòdic barceloní. «En Joaquim Pla i Janini és un home colossal quan maneja l'art de Daguerre.»

Doncs bé, en Pla i Janini continua essent el mateix. Quan es presenta al públic amb les seves fotografies, ho fa amb tota la força dels més honorables recercadors de l'art. És, tanmateix, un fervorós de la fotografia en la màxima concepció de la realitat. Coneix i maneja tots els procediments.

En l'examen de les seves obres fotogràfiques, hom constata un encert acurat en la composició. Dintre la tècnica, l'autor és valent, fugaç, indòcil; no s'avé amb les normes del classicisme, ni amb les composicions vulgars, ni amb el resultat de l'objectiu. Per a ell, l'objectiu de l'aparell fotogràfic només és un senzill mitjà de conquesta de l'art, una cosa freda, materialitzada, rígida; tan allunyada de la realitat, que de vegades hom dubta de si n'ha fet ús per a produir les seves obres. Es diria que n'ha prescindit. Ja ho veureu. En Pla i Janini, per a fer fotografies d'art, en té prou amb un forat minúscul en la simplicitat d'un caixó de fusta.

En realitat, en Pla i Janini és un veritable revolucionari dintre la fotografia. Aquesta inquietud vora de l'art fotogràfic li desperta noves concepcions i li permet de prescindir de la fotografia tal com tothom la conceptua. Refusa la fotografia pròpiament dita, per gronxar-se i esplaiar-se en els braços de les emocions d'art proporcionades per la mateixa fotografia. Per això, les seves obres fotogràfiques esdevenen d'una intuïció formidable. Són inconfusibles. No admeten comparacions.

Recordarem que en un saló de fotografies exposades per en Pla i Janini, hi havia un tríptic admirable, ple de dificultats tècniques. Doncs bé, l'autor desplaça una figura d'aquest tríptic, la gira de cara i en fa una altra fotografia d'art, que exposa una mica més enllà del tríptic alludit.

Aquesta traça ha estat qualificada per algú com un procediment dimanant de la ingenuïtat. Nosaltres creiem que més aviat és un

encert d'imaginació i d'enginy, que només pot intentar un veritable posseïdor de l'art de la Fotografia.

En Pla i Janini maneja les figures, i les pedres, i els arbres, i els núvols de les fotografies d'una manera especialíssima. Amb la velocitat d'un llampec i una destresa envejable, compon tots aquests elements sobre el paper fotogràfic, per a produir l'originalitat dels seus somnis.

A través d'aquesta destresa veurem l'home senzill i enèrgic alhora; fogós en l'obrar, mansoi en la crítica d'altri, sever en la pròpia, i sempre intel·ligent i adorador de l'art. D'un art lliure en el bon sentit de la paraula, que tendeix a la formació d'una plàstica fotogràfica moderna, sense traves ni condicionaments, però que serveix la tradició i la renovació alhora.

L'únic condicionament és la consecució de la bellesa. L'art fotogràfic d'en Pla i Janini només s'atura davant de la bellesa. Per això en el clixé impressionat no hi veu la impressió vulgar, sinó la imatge perfecta de la bellesa, a través de la qual serà forjada l'originalitat de la seva fotografia. Diria's que els ulls d'en Pla traspassen la gelatina impressionada, per tal d'introduir-se en els esplendors de l'art, on es revela la bellesa amb tota la seva magnificència.

Que per molts anys, amic Pla i Janini, pugueu aportar a la fotografia el vostre accent, la vostra traça, la vostra ingenuïtat, el vostre art personalíssim, obert als vents de la fantasia i de la recerca. Aquesta és la grandesa i la servitud de l'Art.

F. BLASI I VALLESPINOSA

19 desembre 1935.

Pel sud-oest de la nostra terra

(4, 5 i 6 de gener)

M'AGRADA cercar nous itineraris i fugir dels llocs tantes vegades visitats per nosaltres. Hi trobo un goig, com li troben també altres companys que així mateix tenen ganes de veure nous horitzons, per això, sempre que puc i les circumstàncies m'ajuden, dono una ullada al mapa i mal serà que no hi trobi algun nou recorregut.

Aquesta vegada, gràcies a la guia «Del Camp de Tarragona a l'Ebre», publicada per la Secció d'Excursions del «Centre de Lectura» de Reus, he pogut escollir, per estar més pròximes a nosaltres, les segones alçàries d'aquelles comarques tan ben descrites pels autors de la guia esmentada.

A mesura que el tren, que surt del baixador del Passeig de Gràcia a les 19 h., anava guanyant quilòmetres, ens causava, malgrat tot, certa estranyesa la direcció meridional que portàvem per tal d'efectuar una excursió de començament d'any. Qui ho havia de dir que quan ens tocava ja la tercera i quarta esquuada haguéssim de desistir per causes ben alienes a la nostra voluntat. És un vell costum entre nosaltres de reservar l'època de les neus per a fruit dels encisos de l'esquí.

A Marsà, no ens fou possible de passar-hi la nit per no estar encara preparat aquell poble al turisme eventual i haguérem de desfer el curt trajecte que hi ha des de l'estació i recórrer a peu els dos quilòmetres de carretera fins a Falset. Fou una petita marxa sota la llum de la primera lluna d'enguany, força agradable, car aquella nit era quieta i clara.

El sol del dia 5 començava a donar activitat al poble. La poca gent que transitava pels carrers de Falset en sentir el trepig desconegut de les nostres sabates ferrades, restava encuriosida, i es tombava a mirar-nos com volent dir: ¿on van aquells cinc amb aquelles sabates i amb aquelles motxilles voluminoses?

Deu minuts de carretera en direcció a Marsà, i després del segon mas a l'esquerra, enfilàrem un camí de carro, que passa entre vinyes i camps d'avellaners i que mena a la carretera de Marsà a la Torre de Fontaubella. Als primers metres del camí, ja es destaca força la Mola, que queda a l'esquerra del paisatge. Té tot l'aspecte d'una corona de queixal. A la banda nord, que és la que es veu, les parets són aplomades; hi ha una ratlla fosca que és la canal del Corb o Canal Fosca, per on es puja. A la dreta del paisatge, surt la serra de Llevaria, tapada per la verdor de la seva vegetació. Aquest muntanyam és calcàric i d'un color gris de plom.

Travessada la riera de Pradell, el camí continua per entre vinya, ametllers, avellaners i alguna olivera. Tot seguit s'entra a la vall de Massanes, plena de bosc de pins i mates verdes que animen el paisatge; pels alts, hi ha roquissers, que compaginem bé, i s'hi destaca l'anomenat Punta del Castell Negrer.

Al costat de les ruïnes d'un forn de calç, que hi ha a l'esquerra del camí que mena als poblets de Colldejou i Llevaria, surt el cor-

riol que s'endinsa per la boscúria, va guanyant alçària i mena al peu de la Canal Fosca. El paisatge es dilata i hom comença a gaudir de la vista que ofereix la rogenca plana del Camp. La canal està desproveïda de vegetació, és un camí de bestiar cabrum que puja amb fort pendent enmig de les parets calcàries que els elements han escarbotat. Ja dalt de tot, la Mola de Coldejou és un gran planell de suaus desnivells, una plataforma pelada de vegetació amb prat sec, llavors, i alguns eriçons (mates petites en forma de bola), el qual permet fer via vers el cim (914 m.) anomenat Pla del Castell, on hi ha una torre-fortí en ruïnes. S'atalaia un gran panorama vers el Montsant, que sembla el terraplè d'una titànica carretera; vers el llunyà Montmell, serres de Prades, Cardó, Ports de Beceit, Montsià, Vandellòs, Tivissa i d'altres. L'Ebre també es veu com serpenteja. Cap al sud, i a tocar, es destaca perfectament tota la serra de Llevaria. A sota, i mig amagats per confondre's amb el terreny, es divisen a vista d'ocell els poblets de la Torre de Fontaubella i Coldejou. Sobresurt el propi Camp de Tarragona, i s'hi destaquen bé les taques blanquinoses de les poblacions d'aquella terra conreada. Reus, Tarragona, Valls i d'altres, trenquen la monotonia de la plana. La mar, retallada per la blancor de la platja, on es destaca el cap de Salou, hi juga un bon paper.

Amb direcció SO. descendirem pel Portell de les Processons fins a trobar el coll del Guix (650 m.). Aquest collet, al seu redós, té roquissers del mineral que li dona nom, i uneix la Mola amb la serra de Llevaria. Seguint el camí de ferradura que puja de Collejou, ens anàrem endinsant per la boscúria de pins i, a la poca estona, trobarem el camí que puja per la vall de Massanes i que mena al portell de la Miranda de Llevaria (790 m.). Aquest camí de ferradura té un bon traçat, puix que, malgrat que puja i fa moltes giragonses, el seu recorregut no fatiga. Des del Portell, la Mola pren un altre aspecte; és de relleus suaus, i de «mola» es pot dir que no en té res. A l'altra banda hi ha una lleugera esplanada on està situat el poblet de Llevaria, voltat de boscúria - sobretot de carrasques - i conreus de secà. Avui, el poblet ja té comunicació per carretera; hi puja un ramal de la que passa per Pradip i mena a Tivissa.

Des del Portell i cap a l'esquerra, és qüestió de 25 minuts per a assolir la Miranda (912 m.) on hi ha un vèrtex de triangulació (motllor) construït a pocs metres de la cinglera. El vent acostuma a estar-hi present i arriba a fer-se enutjós. S'albira, també, una bella vista, molt semblant a la de la Mola, que ara es té al davant i cap al nord.

PLA DE L'EURA SOTA EL PILÓ

Cl. R. Flaquer

SERRES DE LLEVARIA

Cl. O. Romani

Tant la Mola com la Miranda de Llevaria, pel cantó nord són força encinglerades i fan certa impressió, però pel cantó sud ningú no en faria cas, són d'un relleu insignificant, s'hi pot pujar a cavall.

Dubtàrem d'anar al Mont-redó - el tossal més llevantí de la serra - o baixar per la vall de la Dòvia. Deduirem que no podríem treure més profit de l'esmentat tossal del que en treguérem des de la Miranda, per tenir gairebé la mateixa vista i dominar tota la vall que el nostre esguard ja dominava abans d'assolir-lo. Bo i recordant una dita de l'amic Ignasi de Quadras «que no tot han d'ésser cims, car també hi ha valls que valen la pena d'ésser visitades», deixàrem de banda el tossal i descendírem per la vall. Seguint corriols boscatans arran de cinglera i amb l'esguard fixat a Pratdip, que feia estona que es divisava, anàrem a cercar el grau per on passa el camí de ferradura (avui mig abandonat) que ve de Llevaria. La verdor és exuberant; les cingleres de pedra rogenca, amb taques i incrustacions fosques, com també en trobar-hi les petites mates de palma enmig dels pins, animaven el nostre esperit i podíem gaudir d'un paisatge poc familiaritzat entre nosaltres. Vingueren després els conreus tan ben emmarjats - obra mestra - d'ametllers a punt de florir, d'avellaners i alguna vinya que esmortueixen de mica en mica la boniquesa del paisatge fins al poblet de Pratdip.

A can Siseta rebérem estatge. Visitàrem les ruïnes de l'antic castell i l'església, tot fent temps per tal d'arribar al sopar de la nit de Reis.

Diada de Reis. Dilluns i, com a tal, esplèndid. Diada de llum; tot tenia vida i nosaltres, a la recerca de bells i nous espectacles, deixàvem Pratdip, que apareixia sota el Cabrafiga, xiroi i rialler.

Prenent la direcció cap a l'ermita de Santa Marina, instal·lada al peu de l'obaga de la serra del seu nom i al costat de la carretera, començarem una nova jornada, plena d'intrigues. Molt abans d'arribar-hi, es destaca ja la depressió en el terreny - conreus de vinya, més amunt avellaners, oliveres i pinedes - per on puja i s'enfila el camí que mena al pla del coll de la Duera (460 m.), dalt el serrat tot poblat de pins joves. Des d'ací, la maqueta pren altres caires. Es deixa la bonica visió de la serra de Llevaria amb el conjunt que la rodeja i hom té al davant, a l'altra banda de Masboquera i de Vandellòs, pobles situats a la riba dreta del riu sec Llastres, l'espectacle del massís calcari atapeït de verdor, que ofereix la serralada de la mola de Nadell, els Avencs, el Piló i, més a sota, els Dedalts de Castelló.

Altra volta aquell «pla i amunt» i aquesta vegada per entre la pineda de l'altra banda de la carretera de l'Hospitalet de l'Infant a Tivissa. Trenta minuts de camí carreter de suau pujada, i es topa amb Castelló, caseriu bastant ventat, encastat al peu del serrat secundari, tot ell una cinglera també calcària, de parets dretes i aptes per a l'entrenament dels amants de l'escalada. El camí de ferradura, ben traçat, s'enfila de valent i porta als conreus d'ave-llaners i de blat de damunt de la Barrancada, com també als que hi ha a l'altra banda. Cal seguir-lo fins que hom s'hi endinsa. Les sinuositats del terreny el fan pesat i interminable. El sol batia de ple - era mig dia - i ningú no diria que estiguéssim dins la primera setmana de gener. De mica en mica, es surt del clot, es travessa una pineda que s'aclareix i s'acaba en una petita carena plena de llum, per estar a tocar la divisòria que dona aigües a la costa. Un alzinar entre pedruscall, amb pretensions d'inclinació, i ja som dalt la carena cobejada i al collet de Navaies, de cara a la mar blava, que està gairebé a tocar. El paisatge canvia per complet; la vegetació és formada per carrasques, romanís, eriçons i d'altres mates verdes i baixes que contrasten bé amb el color gris perla d'aquell munt de rocs, moles i petits monolits que els elements han esculpit al seu caprici. Cap a la dreta i seguint el corriol de carena, es passa per la font de Navaies, una bassa d'aigua cristallina i bona. La vegetació tapa els corriols i, a mesura que anem pujant, entrem en un país esquerp i salvatge on regna la desolació. Bells escenaris per a filmar paisatges d'aspecte colonial. Hom sembla que es trobi en l'escena més truculent de la pel·lícula. Sobretot, hi ha un petit planell que cal travessar, el pla de la roca de l'Eura, que tot està voltat i ple de monolits de diverses formes i dimensions adulats per les eures que fan pensar si al darrera seu es troba la colla d'indígenes que preparen l'emboscada. Mai no havíem vist semblant escenari.

Amb direcció NE., es va guanyant terreny i es domina alçària. Al nostre davant tenim la fita blanca que hi ha dalt el Piló o Puntaire (727 m.) que s'ascensiona en poca estona. Els darrers estreps, són drets. Des d'aquell vèrtex de triangulació on el verd ho domina tot, quin contrast fan la mar, el color ocre-roig de la plana, la lluentor de la llunyana carretera de València i l'Ebre que passa d'esquitllentes. El Montsià, Ports de Beceit, serres de Cardó, Llevària, Montsant, Prades i d'altres muntanyes prou ben descrites a la *Guia*, totes sobresurten, tenen relleu i vida. L'esguard no dona l'abast i per uns moments ens fa l'efecte, degut a la nostra situació,

que ens trobem dalt d'un avió. Bell recó inesborrable d'aquell tros de Catalunya, no gens conegut per nosaltres els barcelonins.

Seguirem en direcció a l'Hospitalet de l'Infant, que prou es veia ben destacat. Degut a l'hora que era (les 14) calia aproximar-s'hi a marxa forçada. Hi havia encara molt de terreny abrupte a guanyar. Entràvem en un veritable laberint on cal que l'individu posi en acció tot l'instint muntanyenc. Els barrancs secs que tallen el pas, la manca de camins, les argelagues, carrasques, rocs, pedres, i, sobretot, aquelles cingleres tallades a pic, ens feren perdre molt de temps. A la fi, trobarem el que se'n diu el desllorigador, i anant camps a través i tirant pel dret, anàrem deixant endarrera aquella desolació verda que ho dominava tot, àdhuc a nosaltres. Pobre bestiar el que s'ha d'alimentar d'aquelles pastures. El que és a nosaltres, ens deixaren unes cames força esgarrinxades.

El declivi s'amansia, els conreus anaven augmentant i nosaltres, malgrat tot, satisfets d'aquell inèdit recorregut, ens anàvem apropant a la civilització. Un xiulet de locomotora, soroll d'automòbils, el brogit de la mar, el cor s'eixampla. Seguirem per la via ferrada com aquell que viatja sense una pesseta, i entràvem a l'estació de l'Hospitalet de l'Infant sota la llum de la lluna quan tot just començava a actuar.

ROSSEND FLAQUER I GIL

Cost de l'excursió: Bitllet del ferrocarril del Passeig de Gràcia a Mar-sà, ptes. 12'55. Sopar i dormir a Falset (Fonda Sport), ptes. 7. Estada a Pratsdip, ptes. 6'50. Bitllet del ferrocarril d'Hospitalet al Passeig de Gràcia, ptes. 11'90.

Divisió de Catalunya en el decret de Nova Planta

FINS a la instauració del règim republicà l'arxiu de l'Audiència territorial de Barcelona, que guarda, ultra els fons pròpiament judicials del nostre primer tribunal, els de caràcter governatiu de tot el temps que Catalunya estigué sota el règim absolut dels reis de la casa de Borbó, per haver estat en aquells temps, l'autoritat suprema de Catalunya l'anomenat «Real Acuerdo», que era l'Audiència presidida pel Capità General, no era assequible

als estudiosos degut a què tenien el càrrec d'arxivers els secretaris de Govern del Tribunal, els quals, per les seves moltes ocupacions i per no tenir a les seves ordres personal adequat, no podien atendre el servei. Per això molts dels que passaren per l'Audiència, davant del perill que hi havia d'obrir l'arxiu i no poder-lo vigilar, optaren per tenir-lo tancat a tota investigació.

Els membres de la secció arqueològica del CENTRE es pogueren convèncer de la importància d'aquest arxiu, ensembla que de l'estat en què es trobava, en la visita que hi feren poc després de la seva incorporació al cos d'arxius.

De dos anys a aquesta part, s'ha procedit a una neteja general dels fons i s'està portant a terme la seva catalogació. En el transcurs d'aquests treballs, el matí del dia catorze de setembre del 1934, quan feia anys que les tropes borbòniques entraren a Barcelona, es va trobar l'original del decret de Nova Planta. Ocupava el primer lloc d'un lligall sense rètol de cap mena, però amb un minuciós índex alfabètic de les matèries sobre les quals versaven els documents que contenia. Cada document està dintre una carpeta que resum el seu contingut, en la qual hi ha la rúbrica d'en Prats i Matas que era un empordanès que va fer d'interpret del duc de Berwick durant el siti de Barcelona, i que després fou secretari de la *Real Junta de Justicia y Gobierno* que governà la nostra terra des de la caiguda de Barcelona l'11 de setembre del 1714 fins a la implantació del Decret de Nova Planta i que, instaurada l'Audiència regulada en aquest decret, en fou el seu primer secretari de Govern. Més endavant Felip V el féu baró de Serrahí.

Aprofitarem l'ocasió per a donar unes dades sobre l'organització territorial que Felip V va donar a Catalunya en suprimir les vegueries i sots-vegueries i crear al seu lloc els Corregiments i llurs finències.

El Decret de Nova Planta, en la part que ens interessa, diu el següent:

«Ha de haver en Cataluña Corregidores en las Ciudades y Villas siguientes:

Barcelona con el distrito de su veguerío, desde Montgat hasta Castell de Fells y los lugares desde Llobregat, hasta Martorell; su Corregidor en Barcelona, con dos Tenientes Letrados.

Mataró que cogerá del veguerío de Barcelona, desde Montgat hasta que encuentre el veguerío de Girona, y el sotsveguerío del Vallés, su Corregidor en Mataró con un Teniente Letrado y otro Teniente en Granollers, cabeza del Vallés.

Girona, su veguerío con el sotsveguerío de Besalú, su corregidor en Girona, con un teniente y otro que resida en Besalú o Figueras.

Los vegueríos de Vique y de Camprodón otro Corregimiento, su Corregidor en Vique, con un Teniente, y otro que resida en Olot o Camprodón.

El veguerío de Puigcerdá con el sotsveguerío de Ribas, otro Corregimiento; con el Corregidor residente en Puigcerdá.

Pallars y Conca de Tremp es un sotsveguerío dependiente de Lérida, pero la distancia, quebrado y monticicoso del terreno pide que de este sotsveguerío se forme un corregimiento residiendo su Corregidor en Talarn.

Los vegueríos de Lérida, Balaguer y Tárrega; un Corregimiento con tres Tenientes; uno que con el Corregidor, resida en Lérida, otro en Balaguer y otro en Tárrega.

Tortosa, castellanía de Amposta y Ribera de Ebro, otro Corregimiento, su corregidor y un Alcalde mayor en Tortosa.

El veguerío de Tarragona, y el de Monblanch, un Corregimiento con dos Tenientes, el uno, con el corregidor, en Tarragona y el otro en Monblanch.

Villafranca con un veguerío nombrado del Panadés, y Sotsveguerío de Igualada, un Corregimiento. Su Corregidor y un Teniente, en Villafranca y otro Teniente en Igualada.

Cervera con su veguerío y el de Agramunt y Sotsveguerío de Prats de Rey; otro corregimiento. Su corregidor con un teniente en Cervera y otro en Agramunt.

Veguerío de Manresa y los sotsvegueríos de Berga, Llussanés y Moyà; un Corregimiento. Su Corregidor con un Teniente en Manresa y otro Teniente en Berga.»

A pesar del que preceptuava el Decret de Nova Planta, el 20 d'abril del 1718 calgué recordar que la Castellania d'Amposta formava part de Catalunya (Arxiu de l'Audiència Territorial de Barcelona; Acordades del 1718, fol. 104). Es veu que amb aquelles terres de l'altra part de l'Ebre va passar com amb Tortosa i la seva comarca, que durant el temps que Barcelona estigué sostretà a l'obediència del rei Felip les apel·lacions de la Cort del Veguer anaven a l'Audiència de València i després es va haver de donar una disposició perquè tornessin a interposar-se a la de Barcelona.

Per a completar i aclarir allò disposat en el decret de Nova Planta sobre la divisió territorial de Catalunya, la Cambra de Castella va dictar una cèdula a Balsain el 23 de juny del 1718 i el Consell reial una altra al Pardo el 25 de novembre del mateix any i el Capità General de Catalunya va publicar un edicte el 2 de gener de l'any següent (Arxiu de l'Audiència territorial de Barcelona 1 - 2 - 7 - 85).

Segons aquestes disposicions quedaven dintre del territori ads-

crit al corregiment de Barcelona totes les poblacions compreses entre Montgat i Castelldefels, o sigui que les poblacions del límit eren: Badalona, Santa Coloma de Gramanet, Sant Andreu de Palomar, Horta, Sarrià, Vallvidrera, Santa Creu d'Olorde, Molins de Rei, Pallegà, Sant Andreu de la Barca, Martorell, Sant Esteve Sroviures, Corbera, Vallirana, Begues i Castelldefels.

Les poblacions del corregiment de Mataró que quedaven part de dintre, immediatament dels seus límits, eren: Tiana, Montcada, Valldoreix, Papiol, Castellbisbal, Olesa, Viladecavalls, Matadepera, Sant Llorenç del Munt, Gallifa, Sant Feliu de Codines, Montmany, la Costa, Montseny, Riells, Viabrea, Sant Salvador de Breda, Gualba, baronia de Montnegre, Vallgorguina i Caldes d'Estrac.

Els límits del corregiment de Girona, segons aquestes disposicions, serien: Arenys de Mar, Arenys de Munt, Hostalric, Arbúcies, Franciac, Espases, Sant Amans, Sant Pere Sacosta, Joanetes, Puigpardines, Sant Privat, Mallol, Pinya, Batet, Castellfollit, Castellà, Pera, Bestracà, Molnàs i Ribelles, poblacions que quedaven a la part de dins del límit, i la frontera de França.

A la part de dins del límit del corregiment de Vic, quedaven: els termes de Sant Quirze de Safaja, Aiguafreda, la muntanya del Montseny i els termes de Sant Hilari, Osor, San Martí Sacalm, Pruit, Rupit, la Vola, Vidrà, Vallfogona, Ridaura, Olot, amb Sant Cristòfol i Sant Joan de Capsec, Sant Salvador, la Vall del Bac, Baget i Rocabruna, després seguia el límit per la frontera de França i després la ratlla per Setcases, Tragurà, Cavallera, Ogassa, Gombreny, Puigrodon, Pens (Alpens), Sant Boi (de Lluçanès), Oristà, Santa Eulària de Riuprimer, Montanyola, Collsuspina, Sant Martí de Centelles i Berti, i retornava a Sant Quirze Safaja.

Els límits del corregiment de Puigcerdà passaven per Sanat, Pardines i Bruguera, Planoles, Alp, Grexer, Cava, Tuxent, Avansa (Lavansa), Fígols, Nargó, Valldarques, Sellent, Castells, Castellàs, Biscarbó, Guils; seguia per les fronteres de França i Andorra fins a trobar el terme de Guils, des del qual seguia cap a Saneja, Rigolisa, Llívia, Puigcerdà, Aja i Vilallobent, quedant tots aquests pobles compresos en el corregiment.

El corregiment del Pallars i Conca de Tremp arribava fins als Pirineus pel nord, per llevant i migjorn passava per la ratlla exterior dels termes municipals de Romadriu, Rubió, Vilarubia, Junyent, Boxols, Benavent, Sant Salvador, Gavet, Guàrdia, Cellés, la Sarga i Alsamora, i per ponent tenia el riu Noguera Ribagorçana que el separava d'Aragó, si bé el poble de Pont de Munta-

nyana, a pesar d'estar a l'esquerra d'aquell riu, quedava d'Aragó. La Vall d'Aran no anava compresa en aquest corregiment, però sí hi anava el terme d'Alós. El vescomtat de Castellbò, pels molts pobles que comprenia, estava dividit administrativament en quatre quaters. D'aquests quaters, el quart i el quint, que eren respectivament els de Rialp i Tírvia, foren separats per Felip V de l'administració del vescomtat i agregats al corregiment del Pallars.

Els límits del corregiment de Lleida foren: Llimiana amb la seva vall, Vilanova de Meià, Garsola, Argentera, Baldomar, Alós, Cubelles, Butsenit, Mongai, Bellmunt, Castellserà, Tornabous, Claravalls, Montroig, Bellver, Figarosa, Altet, Vilagrassa, Talladell, Masdebonia, Montornès, Ametlla, Guimerà, Sant Martí de Maldà, Omellons, Albagés, Pobla de Ciérvoles, Fullea, Montblanquet, Senant, Vimbodí, Pobla i Palma, Almatret i l'Aragó fins al peu de la muntanya del Montsec.

Els termes extrems del corregiment de Tortosa foren els de Perelló, Ginestar, Benissanet, Mora, Ascó, Flix i Ribarroja en direcció a la resta de Catalunya. A més, aquest corregiment llindava amb Aragó i València, seguint les fronteres tradicionals de Catalunya.

El corregiment de Tarragona s'estenia envers el NE. fins a Vilanova i la Geltrú, de manera que quedaven dintre; aquella població i les de Cubelles, Cunit, Calafell, Creixell, Clarà, Torredembarra, Altafulla i Tamarit, des d'allí el límit tirava cap a ponent envers Ferran, el Catllar, Argilaga, Vilabella, Bràfim, Alió, Pla de Cabra, Cabra, Seguer, Rocamora, Miralles, Bellprat, Queralt, Pontils, Biure, Guiamons, Rauric, Segura, Vallfogona i Ciutadilla els termes dels quals quedaven dintre el corregiment. Des de Ciutadilla el límit descendia cap a migjorn envers Nalec, Rocafort, Vilet, Belianes, Espluga Calva, Albí, Cervià, Omellons, Espluga de Francolí, Vilanova de Prades, Ulldemolins, Margalef, Bisbal i la Torre de l'Espanyol, termes que quedaven també dintre el corregiment. Per la banda del corregiment de Tortosa, els termes darrers del de Tarragona foren els de Vinebre, Garcia, Masos de Mora (avui Mora la Nova), Tivissa, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Al N. del corregiment de Tarragona hi havia el de Vilafranca del Penedès. Aquest corregiment només tocava al mar per les costes de Garraf. Conseqüència de formar part Vilanova i la Geltrú del de Tarragona, i Castelldefels del de Barcelona, per la carena de la costa, Vallirana i Corbera quedaven del corregiment de Barcelona i Sant Pau d'Ordal, Ordal i Subirats del de Vilafranca. En el pla de Martorell quedava Castellví de Rosanes per al corregiment de

Barcelona i Gelida per al de Vilafranca. A la banda esquerra del Llobregat aquest darrer corregiment agafava Abrera, Esparraguera i Collbató, al peu de Montserrat tenia dintre la seva rodalia els pobles del Bruch, Castellolí i Ódena. De la Segarra quedava del corregiment de Vilafranca part ençà de Rubió, Montbui, Tous, Roqueta i Fillol. De manera que aquests pobles i la ciutat d'Igualada quedaven dintre dels seus límits. Pel SO. arribava fins a la Llacuna i Esblada i per migjorn fins a Querol, Salmella, Pont d'Armentera, Puiginyós, Monfredi, Salamó, la Nou, Ardenya, Virgili, Sant Vicenç de Calders, Bellveí, Castellet i la Gornal. Finalment, cap a la costa de ponent, també formaven part del corregiment de Vilafranca del Penedès els termes municipals de Canyelles i Ribes.

Els termes municipals més exteriors del corregiment de Cervera foren els de Jorba, Copons, Miralles, Sant Palvim (potser Sant Guim de la Plana), Prats de Rei, Boxadors, en la Segarra, Fals i Cardona; a l'esquerra del riu Cardoner, Pujol, Correa, Cint, Capolat, Llinars, Moncau, Cotriu, Coma, Alinyà, Perles, Gavarra, Donsell de Rialp, Perecals i Comiols; al N., Montodó, Llussàs, Buada, Rubió, Foradada, Montclar, Ventoses, Penelles, el Tarròs, Ossó, Cisteró, Pelagalls, Concabella, Ostafrancs, Cedó, Ribé, Riudovelles, Canós, Anglesola, Fonolleres, Zamora, Montoliu, Cabestany, Talavera, Figuerola, Sant Gallart i Aguiló.

Els termes més externs del corregiment de Manresa foren, en virtut d'aquestes disposicions: Monistrol de Montserrat, Vaquerisses, Vallhonestà, Mura, Castelltersol, Castellcir, Santa Coloma, Ferrerons i Rodós; en direcció a llevant, l'Estany, Sant Feliu de Terrassola, i Avinyó al Lluçanès, Valloriola, Santa Maria de Marllès, Sagàs, Borredà, Palmerola i Frontanyà; en la part de llevant del Berguedà, Navà, Planés, Dorria, i Tosses; en els aiguavessos del Cadí, Gavarrós, Gosol; a l'extrem NO., Santa Júlia, Castellà, Farnés, Clarà, Montclar, Montmajor, Querol, Serrateix, Valldeperes, Castelladral, Sant Mateu de Bages, Castellar i Aguilar de Segarra; al ponent del Berguedà i del pla de Bages i a migjorn, Massana, la Guàrdia i Monistrol. De manera que la muntanya de Montserrat quedava dintre el corregiment de Manresa.

Finalment la Vall d'Aran no formava part de cap corregiment; constituïa un districte a part governat pel cap militar de la plaça de Castella-Lleó i amb un jutge ordinari de la vall per a l'administració de justícia.

F. DURAN I CANYAMERES

Carrerons i placetes de Barcelona que no passen

ESTUDIANTS (*Carrer dels*).—Nom popular donat al tros de carrer dels Capellans que surt a la Plaça de Santa Anna, i que forma una profunda reconada sense sortida. Sembla que en les seves velles cases n'hi havia hagut moltes de dispeses habitades per estudiants. Mossèn Jaume Balmes, durant la seva estada a Barcelona, havia viscut al magatzem de pells que hi tenia la seva família.

Farigola (Carrer de la).—No sabem per quin motiu ostenta el seu nom en castellà a la placa oficial, pel qual motiu és més conegut per carrer del *Tomillo*. Té la seva entrada pel d'Ataulf. Està tancat per una altra paret, amb una alta portalada, que és la darrera resta de l'antic palau menor, o sia, la d'un dels palaus reials dels comtes reis d'Aragó, a Barcelona. Aquesta porta donava al jardí. Al seu damunt va néixer una farigola que, pròpiament, era de l'abandonat palau, però que volgueren apropiar-se'n els dos veïns immediats. La tal farigola portà fortes baralles, fins al punt d'entaular un plet ambdós veïns.

Flor (Carrer de la).—Entra pel de la Canuda. Fins fa pocs anys al fons hi havia hagut una menuda caseta, conceptuada com la més petita de Barcelona, on havia viscut Sant Josep Oriol. L'esmentada caseta fou enderrocada fa poquíssim temps en construir-se el cinema de la plaça de Santa Anna, el qual, per la part posterior, dóna a aquest carreró. L'origen del nom d'aquest carrer és, de fet, inconegut. Podria molt bé ésser que es tractés d'un nom de llinatge, puix que hi havia hagut una noble família barcelonina cognomenada La Flor.

Forn de la fonda (Carrer del).—S'hi entra pel d'En Tarròs. L'origen del seu nom és, de fet, inconegut. S'ha dit si hi havia hagut un forn pertanyent a una important fonda. Aquesta és la interpretació més simple i planera. Carreras i Candi creu que el mot «fonda» pot recordar un antic alfondec o dipòsit neutre de mercaderies on es guardaven per a poder-les comerciar amb franquícia de determinats

drets i tributs, la qual cosa afavoria les transaccions. Una idea molt semblant al que modernament se'n diu zona neutra. L'opinió ens sembla un xic desencertada. Aquests tipus de centres comercials, dels quals la ciutat de Barcelona en tenia diversos d'establerts a diferents poblacions de la costa africana mediterrània per a afavorir la nostra expansió comercial, solien estar situats prop del port per on venien i s'entornaven les mercaderies. No s'explica d'una manera satisfactòria l'existència d'un alfondec al cor de la vella Barcelona tan allunyat del centre del tràfic marítim. La primera part del nom pot referir-se, segons l'indicat arqueòleg, a un forn que sentissin necessitat de tenir els que guardaven o curaven de l'alfondec.

Fortuny (Carrer d'En).—Fou obert al terreny ocupat per l'antic convent del Carme, utilitzat, més tard, com a Universitat fins a la construcció de l'edifici destinat avui a aquest fi. Fou dedicat al gran pintor reusenc, Marian Fortuny.

Ginjol (Carrer del).—Entra per la plaça del Teatre i segueix arran de les cases que formen els números parells de la Rambla de Santa Mònica. L'origen del seu nom és desconegut; qui sap si hi havia nascut una mata de ginjoler. Havia estat el lloc preferit per l'antiga jovenalla barcelonina amiga de l'esport per a anar-hi a jugar a botxes, per la qual cosa se l'havia anomenat carrer del Palamall.

Inquisició (Placeta de la).—Es troba davant la porta d'entrada de l'església del convent de Santa Clara, a la sortida de la Seu per la porta de Sant Iu, al carrer dels Comtes de Barcelona. Recorda el temps que a l'antic palau dels Comtes reis d'Aragó hi havia establert el tribunal de la Inquisició, al qual edifici s'entrava per la mateixa porta que hi ha en aquesta placeta, per on avui s'entra a l'església de Santa Clara.

Isabets (Passatge dels).—És nom popular, car no sabem que oficialment en tingui cap. Entra pel carrer de les Elisabets i està tancat al trànsit per una reixa de ferro. Està projectat de fer-lo arribar fins al carrer del Carme i empalmar-lo amb el de Montjuïc, que ja dóna a aquest carrer, que tampoc no té sortida. Pren el nom del carrer que li dóna entrada, el qual popularment és dit «dels Isabets» i no de «les Elisabets» com hauria de dir-se en record del convent de monges així anomenades que hi havia hagut.

Joan de Montjuïc (Carrer d'En).—Entra pel de l'Argenteria. Al seu fons tenia una gran casa palau que donava al carrer de Basea.

Travessant el pati d'aquella casa es podia anar d'un d'aquests dos carrers a l'altre. És conegut popularment per «carrer de les canyes». El seu nom és personal i probablement d'algun personatge que en un altre temps habità l'indicat palau.

Lleons (Placeta dels).—Es troba a mig aire del carrer d'Ataulf on aquest comença a iniciar la baixada, gairebé davant el carrer de la Farigola. Quan la part dreta del carrer d'Ataulf estava ocupada pel palau menor dels reis d'Aragó, davant aquesta placeta donava la porta de la lleonera o gàbia dels lleons de la ciutat, i era per aquesta porta per on entraven i sortien aquests animals. Conta la tradició que un lleoner ensinistrà un lleó tan hàbilment que el portava a passejar pel carrer com si s'hagués tractat d'un gosset; un dia, un infant li donà un copet als lloms i la bèstia s'enfurismà i volia devorar-lo, i costà al lleoner grans esforços poder-lo dominar. Es diu també que els tenia tan ensinistrats, que quan havia de donar-los menjar o netejar la gàbia hi entrava amb tota naturalitat i els lleons el respectaven i no li feien res. Un dia, es canvià de vestit i no fou reconegut pels lleons que se li abraonaren i l'esbocinaren furiosament. Quan els lleons el reconegueren, un cop trossejat, i es donaren compte del que havien fet es desesperaren i proferiren grans udols, que es sentiren en tota la ciutat i causaren al veïnat gran pànic.

Masedes (Carrer d'En).—Entra pel del Pou de la Figuera. El seu nom, de significat desconegut, sembla que és de llinatge.

Montjuïc (Carrer de).—A la nostra ciutat hi ha diversos carrers que han portat el nom de Montjuïc, pres d'un cognom personal i no pas de la muntanya així anomenada. Aquest és qualificat del Carme per tenir la seva entrada per aquest carrer i per a distingir-lo dels altres d'igual nom.

Na Salabardenya (Carrer de).—Fa sis anys que fou abolit en construir-se el cinema Capitol, però el seu record encara és ben vivent a la memòria dels barcelonins amics de les tradicions ciutadanes. Era estretíssim i tancat al trànsit, de molts anys, per un reixat de ferro. Entrava pel carrer de Santa Anna, a l'esquerra, vora la Rambla. El seu nom era d'origen personal.

Orguens (Carrer dels).—Es troba sota el poc que resta de les velles voltes dels Encants i s'hi entra també per una volta. Se l'ha-

via anomenat «d'En Fondet»; a les darreries del segle XVIII canvià aquest nom pel que porta actualment. Havia servit de desori als vedadors dels Encants, els quals hi guardaven, a més de les parades, tot un variat mosaic de trastes i estris, amb poc ordre i concert, pel qual motiu sembla que fou aplicat a aquest carreró el nom d'òrguens, en el sentit de desordre i desgavell amb què també és usat.

Petons (Carrer dels).—Reconeix el mateix origen que el «del Cap del món». Quan les forques eren a l'antiga Esplanada, els que havien d'ésser penjats s'acomiadaven i es petonejaven amb llurs familiars al peu d'aquest carrer. Aquest carreró, que entra pel del Comerç, abans de la destrucció del barri de Ribera per l'alçament de la Ciutadella, era molt més llarg. Havia portat els noms «d'En Jaume Negre» i «de la Fusina».

Pou de l'Estany (Carrer del).—Aquella part de la ciutat, fins època relativament recent, havia estat ocupada per aiguamolls o estanyols. N'és un record el nom de la Plaça de les Olles, el qualificatiu de la qual no es refereix pas al recipient de terrissa, com sembla a primera vista, sinó a l'accepció de «sot» o «bassal» d'aigua que es dóna al mot olla. Prop d'aquest estanyol hi degué haver un pou que donà nom al carreró. Aquest té l'entrada pel de «Darrera Palau».

Pou de l'Estanc (Carrer del).—Es troba al costat de l'anterior, i el mateix pot dir-se quan a l'origen del seu nom. Se l'havia anomenat carrer «dels Pallols», nom donat a un tipus de vela usada pels velers. Possiblement devien fer-se o posar-se a eixugar a l'indret on avui hi ha el carreró que ens ocupa.

Pou dolç (Carrer del).—Entra per la Baixada de Sant Miquel. Al fons hi havia hagut un pou, l'aigua del qual gaudia fama de tenir un punt de dolçor. Encara es pot veure una grossa llosa que assenyala el lloc on hi havia hagut tal pou.

Repenedides (Carrer de les).—Entra pel de Sant Pau, travessa el de la Unió i queda tancat. Se l'havia anomenat «Travessia de les Hortes» i «de les Tàpies», quan estava rodejat d'horts o voltat de tàpies que els tancaven. Més tard, al carrer de Sant Pau s'establí un convent de monges, dit popularment «de les Arrepentides», la comunitat del qual estava formada per dones que havien fet vida boirosa. Com que les parets del convent donaven a aquest

carreró, en prengué el nom. El convent fou enderrocat després dels fets luctuosos del 1835.

Riudarenes (Carrer de).—Entra pel carrer d'En Gimnàs. Abans se l'anomenava d'En Boada, nom de família. Més tard se'n digué «de la Neu», perquè s'hi venia glaç; però com que hi havia un altre carrer amb el mateix nom se'ls confonia amb facilitat, pel qual motiu es resolgué canviar-lo i li fou posat el de *Riudarenes*, en record, segurament, dels grans estralls i sacrilegis comesos en aquest llogarret per les tropes espanyoles durant la guerra dels Segadors.

Roda (Carrer de la).—És nom popular. Entra pel d'En Ripoll, gairebé davant del de Misser Ferrer. Deu el seu nom a haver-hi treballat uns cordoners, els quals es servien de la roda de fer cordons. Actualment hi treballen els ebenistes d'uns magatzems de mobles immediats.

Sarrianeses (Carrer de les).—Carreró molt estret, que va del del Cardenal Casanyes, o sigui l'antiga Riera del Pi, en direcció al d'En Roca i un xic diagonal amb aquest; tapat avui a la seva part inferior per un minúscul establiment de venda de llet, però a la seva part alta es pot veure encara ben clar l'espai lliure que deixa el carreró. El feien servir de desori dels estris usats per a parar i de la vianda que sobrava a les hortolanes de Sarrià o «sarrianeses», les quals venien a vendre al mercat de la Boqueria quan estava establert enmig de la Rambla i al Pla de la Boqueria.

Sant Bonaventura (Carrer de).—Dóna al de Santa Anna. Abans havia tingut sortida pel de la Canuda, però a mitjans del segle passat fou tapat un dels seus extrems en construir-se una casa nova en aquest darrer carrer. Deu el seu nom a l'existència d'una capelleta dedicada a Sant Bonaventura.

Sant Simplicí (Carrer de).—Té la seva entrada pel carrer del Regomir. La tradició diu que hi nasqué aquest Sant barceloní, el qual arribà a papa. A l'angle que forma la casa que a la dreta del carrer hi dóna entrada, hi ha adossada una làpida romana molt esborrada i completament il·legible. A l'angle de la casa de l'altre costat hi havia hagut, també adossada a la paret, una tosca escultura, que figurava una testa la qual, segons veu popular, era del rei àrab Gomir que havia estat cabdill de les forces mores que ha-

vien ocupat Barcelona, i que tenia el seu palau en aquell carrer, pel qual motiu prengué el nom de «Regomir», o sia, del rei *Gomir*. Havia portat el nom de «Gualbes», possiblement per haver-hi tingut el seu palau aquesta noble família catalana, que moderns historiadors creuen emparentada amb Colom.

Santa Madrona (Carrer de).—Entra pel de la Volta del Teatre dit modernament «d'En Trenta claus». No sabriem pas que dir-ne.

Sils (Carrer de).—Se l'havia anomenat de «Sant Antoni de Pàdua del Nou de Sant Francesc» per tenir la seva entrada per aquest carrer. Aquest nom va semblar excessivament llarg, i, a darreries del segle passat, li fou canviat per un de monosil·làbic ben curt.

Taules (Carrer de les).—És el nom popular aplicat a un curt carreró que entra per les Basses de Sant Pere, prop de la plaça de Sant Agustí vell, i que havia servit per a desar-hi les taules i altres efectes dels antics venedors del mercat establert a la indicada plaça, abans de fundar el de Santa Caterina. A la cantonada esquerra d'aquest carreró hi ha una bonica casa gòtica.

Trinitat (Carrer de la).—Entra pel de l'Avinyó i està tancat pel temple de Sant Jaume, una de les portes laterals del qual hi donen. Rebé el nom de l'antic convent de Trinitaris establert en aquest indret, del qual era temple l'actual parròquia de Sant Jaume. Segons la tradició hi havia viscut Sant Josep de Calasanz. Aquest carrer havia arribat fins al d'En Rauric i en formava un de sol amb el que avui porta el nom de Beat Simon de Rojas, de què ja hem parlat. Els pares trinitaris volgueren ampliar el temple del seu convent, i en fer-ho tallaren el carrer pel mig i convertiren l'antiga travessia, que anava del carrer d'Avinyó al d'En Rauric, en dos carrers sense sortida: el de la Trinitat, pel costat del d'Avinyó, i el del Beat Simon de Rojas, pel costat del d'En Rauric.

Tripó (Carrer d'En).—La nostra ciutat ha tingut tres carrers amb aquest nom. L'un, anava del de Santa Anna al Portal de l'Àngel, i fou mig destruït el primer terç del segle passat en urbanitzar aquella part de la ciutat; amb tot es pot dir que encara en queda una resta, representada per aquella casa del Portal de l'Àngel més ensorrada que les altres, assenyalada amb el número 27, que per aquell indret tapa la part nova del vell carrer «d'En Tripó». Un altre carrer que havia portat aquest nom era l'avui anomenat

Nou de Sant Francesc, que havia estat format per un gran nombre de casetes baixes, velles i mig ruïnoses, les quals foren enderroca- des en un espai de temps molt curt. Reconstruït el carrer gairebé en la seva totalitat, se'l qualificà de «nou» i li afegiren «de Sant Fran- cesc», per la seva proximitat a aquest famós convent, situat entre la plaça de Medinaceli i el carrer del Dormitori de Sant Francesc, dits més modernament Plaça de Manuel Azaña i carrer de J. Anselm Clavé. L'altre carrer dit *d'En Tripó*, que és el que encara subsisteix amb aquest nom, té la seva entrada per la Plaça de les Olles, dar- rera l'antiga «Halla dels draps», convertida, més tard, en palau reial. Aquest carrer antigament s'havia anomenat «d'En Salcet» i havia estat tancat al pas per un reixat de fusta.

En Tripó, és possible que hagués estat un antic mercader bar- celoní que s'enriquí venent julivert o una altra mercaderia de poca importància, el qual comprà un gran nombre de cases i, per tant, arribà a ésser un renomnat propietari molt popular, car els vells barcelonins, quan volen indicar que a vegades es poden obtenir grans profits amb el tracte de les coses més insignificants, i també quan volen indicar que una cosa és un xic inversemblant, solen dir: «com en Tripó, que es va fer ric venent julivert».

Verge (Carrer de la).—Té l'entrada pel carrer de Valldonzella. Avui té sortida, per haver-se enderrocat l'antic convent de Nazaret o Valldonzella del final del carrer de Ponent, però fa un escàs nom- bre d'anys que no en tenia. Deu el seu nom a una famosa taverna dita «de les Verges», perquè en foren mestresses diverses dones que s'envelliren sense haver pres estat. El seu nom antic era «Car- rer de les Verges» que, més tard, prengué la forma singular, no sabem perquè.

Viladalls (Carrer de).—Té l'entrada al començament del carrer d'En Gimnàs. Està tancat al trànsit per un tros de tàpia i per una reixa de ferro. En dues èpoques diferents s'havia donat el nom de «Viladalls» a dues barriades de la vella ciutat: primerament, a la que es formà al costat del carrer de Montcada, i més tardanament, a la immediata a la Rambla dels Caputxins, propera als carrers dels Escudillers, quan varen poblar-se respectivament aquells indrets de la ciutat. Els mots *all* i *alla* en català arcaic equivalen a «gran sala o habitació espaiosa» no destinada a vivenda sinó a festa o a gran reunió, i, per extensió, com que d'alls només en tenien les cases senyoriales o palaus, el mot passà a significar també palau

o mansió senyorívola. En expansionar-se la ciutat per aquells indrets, la noblesa hi construí els seus palaus i per aquest motiu les noves barriades foren qualificades de «vila d'all». També havien portat aquest nom els carrers coneguts avui per Lleona, Quintana i Vidre.

Volta d'En Gralla (Carrer de la).—És un estret carreró que entra per una volta del carrer de la Canuda, paral·lel al del Duc de la Victòria i gairebé davant del de la Flor. Està tancat al pas per una reixa de ferro, per la qual circumstància gairebé passa inadvertit. El seu nom recorda el de l'antiga i noble família barcelonina Gralla, la qual tenia el seu palau al terreny on avui es troba el carrer del Duc de la Victòria amb entrada pel de la Portaferrissa gairebé davant del del Pi, palau que fou enderrocat a primeries del segle passat.

Volta de la Perdiu (Carrer de la).—S'hi entra per la volta que es troba al carrer de Sant Pere més Baix, al costat de la capella de la Mare de Déu de l'Ajuda. La perdiu a què al·ludeix el nom de la volta fou una popular safareigera, mestressa d'un safareig encara existent en aquest carreró, un dels primers que hi va haver a Barcelona.

Se l'havia anomenat de la «Volta de la Mare de Déu de l'Ajuda», car, segons la tradició, en aquell indret de la ciutat fou trobada la imatge de Maria adorada sota aquesta advoció. Una pagesa venia a Barcelona a vendre un feix de llenya, en temps en què les muralles de la ciutat començaven aproximadament on avui hi ha la Granvia Laietana i, per tant, tot el barri de Sant Pere estava despoblat. Sentint-se cansada, deixà el feix a terra per a reposar un xic; quan tractà de carregar-se'l es trobà que havia augmentat considerablement de pes i que no li era pas possible posar-se'l al coll. Esperà el pas d'un vianant per a demanar-li ajut, però fou debades, puix que ni aquell ni cap d'altre aconseguí alçar el feix de terra. Desfet aquest per veure'n la causa, veieren que contenia la imatge de Maria, la qual avui encara és venerada sota el qualificatiu de l'Ajuda, en record de la que hagué de demanar la seva portadora. A pesar dels treballs que feren no fou possible alçar ni moure la imatge d'aquell lloc, pel qual motiu cregueren que era voluntat seva restar-hi i l'hi alçaren una humil capelleta, que més tard fou convertida en l'actual església.

JOAN AMADES

CRÒNICA

CENTRE

RESTITUCIÓ D'UNA CLAU DE VOLTA DEL CLAUSTRE DE SANT JERONI DE LA MURTRA.—L'actual propietari del convent de Sant Jeroni de la Murtra (Badalona), Dr. Jaume Algarra i Postius ha descobert soterrades les voltes de l'ala del claustre, que s'estaven enrunant degut a la crema de l'any 1835, el qual propietari es proposa bastir novament l'esmentada part de la monumental construcció, exemplar molt notable de darreries del segle xv.

Anys enera, en una excursió feta per uns consocis del CENTRE a les ruïnes del convent esmentat, trobaren, entre les desferres, una clau de volta, en la qual, delicadament esculpida, es representa la Resurrecció del Senyor. Recollida dita clau, fou dipositada al nostre CENTRE entre altres restes arqueològiques.

Assabentat el nostre consoci senyor Josep Benet de l'obra meritòria empresa pel Dr. Algarra, per suggestió d'aquell s'ha interessat a la Directiva que autoritzés el retorn de l'esmentada clau de volta, element imprescindible per a la reconstrucció de la part enrunada del claustre de Sant Jeroni. La Directiva del CENTRE, tenint en compte que si estimà convenient lliurar al Museu d'Arqueologia de la nostra ciutat el fragment de miliari romà que posseeix, i al Patronat de Poblet dos volums de la Biblioteca, de Pere Antoni d'Aragó, no era menys justa la restitució al seu lloc de l'element arquitectònic que precisa per a l'obra de referència, i, per tant, acordà accedir a la petició esmentada.

D'altra banda, el Dr. Algarra ha manifestat que està disposat a col·locar una làpida, que serà emportada a la paret reconstruïda, en la

qual es recordi la cessió o retorn de la clau de volta i testimoniï l'agraïment pel fet demostratiu de l'estimació que han merescut al CENTRE els treballs portats a terme per l'esmentat senyor, per a la restauració del monument.

C.

EL «ALPENVEREIN». HISTORIA, CONSTITUCIÓN, ETC.—El dia 17, el soci senyor Wifred Müller donà una conferència en la qual féu una interessant descripció del Club Alpí Alemany i Austríac, l'entitat més important del món en el camp de l'alpinisme, i de les activitats que porta a terme.

El conferenciant es referí a la primera fundació del Club Alpí d'Àustria l'any 1862, poc després d'haver-se creat l'«Alpine Club» i que té, per tant, el segon lloc d'antiguitat. Esmentà la fundació del Club Alpí Alemany l'any 1869 i com ambdós acordaren fusionar-se el 1861 sota la denominació de «Club Alpí Alemany i Austríac», universalment conegut també per «Alpenverein».

Explicà la seva articulació en seccions regionals. Aquestes són les encarregades de portar a la pràctica les activitats de l'«Alpenverein». Les seccions contribueixen a la Caixa Central i Direcció general amb una part de les quotes de llurs membres, que ve a ésser de 10 a 12 pessetes anuals per soci. Com que l'«Alpenverein» té aproximadament uns 200.000 socis la quantitat que es recapta és importantíssima i això ha permès a l'«Alpenverein» de realitzar l'obra muntanyenca més important del món. El nombre actual de seccions és de 416 i diverses són les que tenen 15.000 i 20.000 socis.

Dels 200.000 socis de l'«Alpenve-

rein» en corresponen aproximadament una meitat a Alemanya i l'altra a Àustria.

El Comitè Central cada cinc anys canvia de lloc de residència i sempre radica en alguna secció important de l'«Alpenverein». Actualment té la seu a Stuttgart. Aquest Comitè Central porta l'alta direcció de l'«Alpenverein» i fixa els *Arbeitsgebiet* o zones de treball de cada Secció en una o diverses regions muntanyenques. Dins els límits que li han estat assignats, cada Secció té l'obligació de treballar a profit de tots els socis de l'«Alpenverein». Curarà, doncs, de l'arranjament i senyalament de camins de muntanya, segons pautes de colors i models de plaques i rètols que facilita el Comitè Central. Les seccions també tenen cura de la construcció i conservació de refugis, mitjançant llurs propis cabals i amb les aportacions que reparteix el Comitè Central, el qual, en els darrers anys, ha destinat prop de 300.000 pessetes anuals a aquestes finalitats. En el darrer any el Comitè Central ha repartit 5.800 plaques indicadores de camins. Actualment, des de les muntanyes properes a Viena fins a les de Baviera l'excursionista pot seguir sempre per camins fitats, sense perdre'ls mai i trobant sovint refugis on passar la nit.

El nombre de refugis de l'«Alpenverein» actualment és de 590, amb un valor conjunt de 50 milions de pessetes.

Es referí, també, a l'obra de les caravanes de socors, a l'ajut que l'«Alpenverein» presta als seus associats en cas d'accident o mort a muntanya. En acabar tan interessant dissertació exhibí algunes publicacions i mapes editats per aquella entitat, que assoleixen tiratges extraordinaris i que són de remarcar per llur pulcritud i perfecció.

Secció de Folklore

EXPOSICIÓ DE FIGURES DE PESSEBRE.— Aquesta Secció, amb el desig de vindicar l'art popular, organitzà una

exposició de figures populars de pessebre. Per a invitar a aquesta exposició la Secció imprimí una tarja, il·lustrada amb un dibuix fet, amablement, per l'artista senyor Grau i Sala. Fou acolorit pel nostre consoci senyor August Calvó. Aquest dibuix representava una figura de pessebre de les més escaients. La tarja resultà d'un conjunt molt reeixit, i és un dels bells papers que cerquen amb avidesa els colleccionistes.

L'exposició consta de més d'un miler de figures, velles i actuals. Hi han col·laborat amb importants aportacions, l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona, els socis senyors Joaquim Renart, Joan Serra i Graupera, Joan Costa, August Calvó, Salvador Rifà, Marian Galí, de Terrassa, i Joan Amades, i els senyors Joan Mas, Fidel de Moragues, de Valls, i Josep M.ª Pous, de Liussà.

La generalitat de les figures són fetes d'argila, que és el tipus més corrent, però n'hi ha algunes de fetes de roba, que són, potser, les més interessants de les exposades; n'hi ha de cartró, així mateix molt interessants, i també de plom, de producció moderna, que constitueixen una innovació dins les figures que ens ocupen.

L'exposició ha estat molt celebrada i visitada per nombros públic. La clausura tindrà lloc amb una conferència del senyor Joaquim Renart sobre el tema *Consideracions sobre algunes figures de pessebre*.

«LES FIGURES DE PESSEBRE TRADICIONALS».—Com a acte inaugural de l'exposició, el President de la Secció de Folklore, senyor Joan Amades, el dia 8 de gener donà una conferència sobre el tema anunciat, la qual es veié molt concorreguda.

El conferenciant exposà les dades més velles que hom coneix del pessebre popular, força més recents del que generalment es creu. Estudià l'origen del terme pessebre, d'arrel italiana i no espanyola com es creu, i defensà l'opinió de l'esperit italià del pessebre català. Parlà del sentit d'actualisme del pessebre i de la

seva constant evolució dins una tradició. Raonà el per què d'algunes figures antagòniques i completament allunyades del sentit essencial de la figuració del naixement. Parlà del parentiu de les figures provençals i catalanes, i del localisme català d'alguns tipus de figures. Discutí la indumentària anomenada hebraica, pròpia de les figures de pessebre de caient artístic i erudit, de la qual es troben també exemples entre les figures populars. Assenyala la gran diferència entre les figures de pessebre i la imatgeria popular impresa. Observà l'estret parentiu de les figures de pessebre amb els personatges retrats per les cançons de Nadal, fins al punt que la majoria de les figures poden ésser retratades amb tipus cantats per la cançó. Digué també quelcom dels figuristes humils i innots, de l'ambient en què treballen i en què produeixen les figures; dels costums dels figuristes quant a llur producció, i acabà donant algunes dades sobre la tècnica de l'elaboració de les figures.

Per millor ilustrar aquesta darrera part de la conferència el senyor Joan Mas féu, a la vista del nombrós públic, cosa d'una dotzena de figures servint-se dels motlles que ell oferí i que formen part de l'exposició.

També foren projectats uns quants grups de figures de pessebre dels tipus més sobresortints i interessants amb clixés fets expressament pel soci de la Secció de Fotografia senyor Josep M.ª Vilaseca.

La nombrosa i distingida concurrència que omplia la sala, agrai l'esforç de tots els que hi intervingueren amb un perllongat aplaudiment.

Secció de Fotografia

EXCURSIONS I SESSIONS DE PROJECCIONS. — Durant el mes de gener aquesta Secció ha fet les següents excursions: el dia 12, a Vic, Santa Eugènia de Berga, Vilalleons i Puigllullles; el 26, a l'ermita de la Cau.

També ha donat les acostumades sessions de projeccions: el dia 9, a

càrrec del senyor Joan Xicart, *Per terres de França*; el dia 16, el senyor Josep M.ª Vilaseca, de diversos pobles de Catalunya; el dia 23, el senyor Joan Nonell, de *Gàlícia*; i el dia 30, de *Poblet*.

Secció de Geografia i Geologia

ELS TERRENYS DELS PIRENEUS. — El dia 22 de gener tingué lloc aquesta conferència a càrrec del Dr. M. Faura i Sans. Començà el dissertant donant un cop d'ull de conjunt sobre les disposicions estructurals dels Pirineus per a deduir la cronologia de les variabilitats que ha sofert en el transcurs del temps aquella serralada sotmesa a esforços tònics.

Indicà que els nombrosos geòlegs que han tractat d'història la cronologia dels horitzons geognòstics primitius de la serralada pirenenca han emès opinions a voltes contradictòries i moltes d'elles confuses.

Féu la descripció geogràfica dels Pirineus cantàbrics i continentals, d'una longitud total de 1.018 quilòmetres i d'una superfície de més 50.000 qm², amb l'altitud màxima a les Muntanyes Maleïdes dels Pirineus Centrals (3.404 m.). Establí comparacions amb dades precises que palesen la grandiositat d'aquesta serralada. Digué que els Pirineus estan formats per una cadena, o, millor dit, dues cadenes unificades.

S'ocupà a continuació dels terrenys dels Pirineus. Digué que en un mapa geològic d'aquestes muntanyes hom remarca tot seguit com els terrenys geològics més antics ocupen l'eix de la serralada i els altres estan disposats en dues faixes a l'una i l'altra banda dels nuclis granítics. Féu, després, una ressenya detallada de totes les transformacions sofertes per aquestes muntanyes a través de les edats geològiques.

Remarcà que, encara que aparentment, els Pirineus semblen adormits en l'actualitat, per això, no obstant, encara estan sofrint els efectes de continuades pressions.

En finalitzar, aconsellà que siguin empreses extenses i intenses expedicions científiques metòdicament ordenades per a poder arribar al major coneixement del que és la serralada pirenenca, puix que amb l'excursionisme científic els homes de ciència poden examinar detingudament les variabilitats estructurals d'aquelles muntanyes, en la qual s'efectuaran noves transformacions orogèniques.

Finalment, projectà una variadíssima sèrie de diapositives molt escollides de l'Arxiu del CENTRE, tretes pels més experts excursionistes, i comentà les disposicions estructurals dels Pireneus des de l'extrem del Cap de Creus, el Canigó, Pireneus orientals, Puigmal, Cadí, Pedraforca, Pica d'Estats, Encantats, Comoloforno, Perdiguero, Muntanyes Maleïdes, Posets, i l'Alt Cinca al massís del Mont Perdut.

Secció d'Esports de Muntanya

CANÇONS DE MUNTANYA.—Organitzat per aquesta Secció i sota la direcció del mestre senyor Rius, ha començat el curset de cançons muntanyenques.

Tots els dilluns, de dos quarts de vuit a dos quarts de nou, tindran lloc les classes d'aquest curset.

La Secció hi invita tots els socis del CENTRE.

EXCURSIÓ A ANDORRA AMB ESQUÍS.—5 i 6 de gener. Els socis Adolf Cuyàs i Joaquim Toldrà sortiren de Barcelona en autocar a les primeres hores de la matinada del dia 5; arribaren a la Massana a les 9 h.; seguiren cap a Ercz, on pogueren calçar-se els esquís, i anaren a pernoctar a les bordes de la Curubilla, que trobaren en excellent estat i amb gran abundància de neu pels contorns.

L'endemà excursionaren fins al peu dels Estanys Forcats, on trobaren neu en quantitat enorme i magnífica de qualitat. A la tarda retornaren a la Massana i a Barcelona.

EXCURSIÓ A LES AGUDES I TURÓ DE L'HOME.—El diumenge, dia 19 de gener, els socis senyors Lluís Estasen, Josep Puntas, Josep Novelles, Bofill, germans Reñé i Francesc Enric, amb auto anaren de Barcelona a Santa Fe. D'allí, la majoria dels excursionistes seguiren pel camí normal fins a les Agudes. L'Enric es dirigí al pla de l'Espinal, pujà a una de les crestes i assolí el cim de les Agudes, des d'on anà al Turó de l'Home.

A l'hora del dinar es trobaren tots a la Font del Briansó; des d'allí anaren a Santa Fe i, per Sant Celoni, a Arenys de Mar i a Barcelona.

Secció d'Arqueologia

UN PARADÍS DE TERCERA CLASSE.—El dia 15, el senyor Pelegrí Casades i Gramatxes donà una conferència en la qual va cloure la lectura d'unes impressions d'una excursió a Rússia, degudes a la intelligent ploma d'una estudianta parisenca.

EL CONGOST. LA VIDA, L'ART I LA HISTÒRIA.—Sobre aquest tema el soci senyor Josep M.ª Font i Rius donà una conferència el dia 29 del passat gener. El conferenciant exposà la fesomia i trets característics d'aquesta contrada. En descriví successivament l'evolució històrica, les condicions físiques i socials en l'actualitat i després resseguí, en particular, alguns dels seus recons o indrets més notables. A la primera part donà la síntesi o línia fonamental de les vicissituds perquè ha passat la contrada des de les èpoques prehistòriques fins a les darreres transformacions dels temps moderns; seguidament, assenyalà les característiques físiques, econòmiques i socials; produccions, mitjans de vida, etc., i finalment, amb l'ajut de diverses projeccions, anà descrivint els principals nuclis, indrets i ermitatges del Congost, i assenyalà la peculiar fesomia de Puiggraciós, Serres de Bertí i Sots Feréstecs, Figaró, Aiguafreda, Tagamanent, Serra d'Arca, etc., donant així una

interessant visió de conjunt de la contrada del Congost.

Secció de Cinema

V CONCURS CATALÀ DE CINEMA AMATEUR.—Preguem als socis i amics que tinguin algun film per a aquest Concurs que abans que no es tanqui el termini d'admissió se serverxin inscriure'l.

SESSIONS AL CENTRE.—Tingueren loc els dies 9 i 23 de gener.

REVISTA.—Ha sortit el n.º 10 de la revista «Cinema Amateur». Llegiu-la i propagueu-la entre els vostres amics.

Secció d'Esquí

EL SENYOR ORIOL CANALS A L'OLIMPIADA.—Ha estat seleccionat per la Federació Espanyola d'Esquí el nostre consoci senyor Oriol Canals, el qual haurà de prendre part a la cursa de fons (18 quilòmetres) que s'ha de celebrar el dia 8 de febrer a Garmisch Partenkirchen (Alemanya).

Ha sorprès que no fos seleccionat el senyor Ernest Mullor, de la Federació Catalana i corredor del CENTRE, donada la seva forma en les proves de fons.

CAMPIONAT DE CATALUNYA D'ESQUÍ A LA MOLINA.—El dia 2 de febrer es celebrarà a la Molina el Campionat de Catalunya de fons organitzat per la Federació Catalana d'Esquí. Els nostres corredors s'estan preparant degudament per a aquesta cursa.

CURSETS D'ESQUÍ A LA MOLINA.—La Secció ha organitzat per al pròxim mes de febrer uns cursets d'esquí a càrrec del prestigiós professor de l'Escola de l'Arlberg Sr. K. A. Henkel, la durada dels quals serà de vuit dies. El senyor Adserà, d'acord amb la Secció, ha proporcionat uns preus especials per als participants en aquests cursets. Per a inscripcions i detalls a la secretaria de la Secció.

CAMP D'ENTRENAMENTS.—La Secció prega a tots els inscrits a «Piscines i Esports» que passin per secretaria abans del dia últim de cada mes a fi de retirar el rebut corresponent al mes pròxim.

FILM DE WENGEN.—El consoci senyor Rossend Riera projectà al CENTRE el film de l'excursió a Wengen (Suïssa), del qual és autor, portada a terme per uns quants companys de la Secció. El senyor Riera fou molt felicitat.

BIBLIOGRAFIA

SALVADOR VILARRASA.—*La vida dels pastors*.—Impremta Ripollesa, de Daniel Maideu.—Ripoll, 1935.

És una obra descriptiva dels costums dels pastors ripollesos, escrita amb un gran coneixement de la matèria i amb una gran riquesa i profusió de detalls. Està dividida en quatre parts corresponents a les quatre estacions. En cada una s'estudien els costums pastorals que li són propis. L'obra té un apèndix que conté un brevíssim vocabulari, una descripció dels diferents tipus d'esquelles, fórmules de tractes i

arrendaments d'herbes i sobre els comunals de Querlals i Serrat. Està il·lustrada amb fotografies i dibuixos.

Aquesta obra constitueix una valuosa aportació a l'estudi de la cultura del nostre poble, i és de desitjar que sigui imitada i completada per altres recercadors que estudiïn els costums pastorals d'altres contrades, fins a arribar a poder formar un corpus dels costums dels pastors d'arreu de Catalunya. Aquest llibre té, als nostres ulls, un doble valor: el d'estudiar un estament dels més primitius i rudimentaris de la so-

cietat, i el d'estar localitzat en una contrada pirenenca. Un dels oficis que durant més segles ha resistit els embats dels corrents renovadors i que més refractari ha estat a les innovacions és el de pastor. Ha travessat capes i més capes de civilització i sempre s'ha mantingut en un ingenu i encisador primitivisme. El seu estudi permet copsar múltiples plecs de l'ànima humana i penetrar algunes vibracions anímiques en el seu pur primitivisme. Ens atrevim a creure que el pastor és l'ofici i estament social més interessant d'estudi, considerat sota el punt de vista etnogràfic, i més avui que abans, ja que no podent-se sostreure al vent del modernisme que trasbalsa la humanitat perd per moments el seu encís i color per a confondre's amb la buida grisor imperant.

L'obra del senyor Vilarrasa, també té d'interessant la circumstància de referir-se a una contrada pirenenca, indirecte o creiem que radical l'essència de la nostra raça i que caldria estudiar bé sota tots els múltiples aspectes etnogràfics. En ells, molt possiblement, es troba el moll de l'etnos català. Caldria crear una escola d'estudis pirenenics i molt probablement s'aclearien moltes boires i nuvolositats.

Esperem amb ànsia que el senyor Vilarrasa ens faci saber la nova d'haver donat a l'estampa el seu treball «La vida a pagès», descripció cronològica de les feines del camp, que no desdirà de l'interès assolit pel que ens ocupa.

JOAN AMADES

L'ÚS DE LA CORDA.—Aquesta obra ha estat editada per la Secció Bavaresa del Club Alpí Alemany, de Munic, i l'edició catalana ha anat a càrrec de la Unió Excursionista de Catalunya; la traducció ha estat feta per Francesc X. Rius i la revisió i notes per Josep Romeu.

Explica les diferents maneres d'emprar la corda, nusos a fer, forma d'aplicar les clavilles, mosquetons i tipus de martells per a roca i glaç.

Conté diversos gravats amb les diverses maneres d'assegurar-se a l'escalada i als descensos, tant a la roca com a la gelera, i, finalment, explica la forma d'utilitzar els esquis a la gelera.

Aquesta publicació bé a omplenar un buit que teníem els muntanyencs catalans, car en la nostra llengua estàvem mancats d'obres de tècnica d'alta muntanya.

V. L. i S.

BIBLIOTECA

VOLUMS INGRESSATS DARRERAMENT

PER DONATIU

BONLOUMIÉ, P.—*Création d'une Ville Thermale. Histoire de Vittel*.—A. Maloine et Fils.—376 pp.—París, 1925 (Office Français du Tourisme).

Club d'Ésports de Muntanya. Portantveu.—Barcelona, gener-febrer, 1936 (de l'entitat).

DUPAYS, PAUL L'HIVER.—*Ses joies. Ses sports. Ses caprices*.—(Argon N. E. A.)—254 pp.—París, (Office Français du Tourisme).

DURAN I CAÑAMERES, F.—*Catalunya sota el govern dels reis absoluts de la casa de Borbó*.—124 pp.—G. Casacuberta, Barcelona, 1935 (de l'autor).

Les Efforts Culturels de la Hongrie de 896 a 1935.—Comité Central des Stations Balnéaires, Thermales et Climatiques de Budapest, Budapest, 1935 (Papp László).

SERRA-VILARÓ, J.—*Fructuós, Auguri i Eulogi Màrtirs Sants de Tarragona*.—294 pp.—Suc. Torres & Virgili, Tarragona, 1936 (de l'autor).

DE LA FAMÍLIA DEL DR. OLIVER

Calendari-Guia de Banyoles y sa Comarca.—«La Renaixença», Barcelona, 1891.

CÁMARA DE COMERCIO E INDUSTRIA.—*Amsterdam y su Puerto*.—Amsterdam, 1929.

CASTELLANO Y MADERO, FRANCISCO.—*Apuntes biográficos del Excmo. e Ilmo. Sr. Dr. D. José Maria de Urquinaona y Bidot, Obispo de*

Barcelona.—H.º de Pablo Serra, Barcelona, 1883.
Catálogo de las Obras de Pintura pertenecientes al Museo y a cargo de la Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona.—2 edic.—C. Verdager, Barcelona, 1867.
 COLMEIRO, MIGUEL. — *Catálogo metódico de plantas observadas en Cata-*

luña particularmente en las inmediaciones de Barcelona.—Calleja, Madrid, 1846.
Certamen Catalanista de la Juventud Católica de Barcelona.—Any II, Barcelona, 1880.
Certamen Literario Musical celebrado en Manresa en el año 1883.—Tom. I-II.

NOTICIARI

TROBALLA D'OBJECTES ARQUITECTÒNICS.—En l'emplaçament on existí el convent de Sant Jeroni de la Vall d'Ebron (al Tibidabo), de qual edifici resten encara unes parets al costat de la carretera de Sant Cugat del Vallès, uns individus que furgaven el terreny per a descobrir el conssabat tesor que la ignorància s'imagina sempre en tals llocs, trobaren, en canvi, dues làpides amb inscripcions hebrees, diverses restes arquitectòniques, entre les quals hi havia un escut nobiliari esculpit en una pedra, tal vegada procedent d'una lauda sepulcral; una clau de volta amb figures en relleu, i altres fragments. Sembla que es recolliran aquestes restes, únic record del convent de PP. Jerònims, on antigament tenia lloc un aplec, que recorden els actuals descendents, (nèts o renèts) dels barcelonins dels primers anys del segle XIX. En una típica auca d'aquell temps, els rodolins de la qual porten les «Festes de Barcelona», hi ha el que es refereix a l'esmentat aplec, amb la llegenda: «Per Sant Jeroni, a la muntanya».

A LA CONQUESTA DE L'EVEREST.—Han sortit de Londres 13 exploradors britànics, sota les ordres del que fou director de l'expedició del 1933 al mateix lloc, Mr. Hugh Rutledge.

Aquesta vegada, si la mala sort no els ho impedeix, tenen l'intent d'assolir el cim més alt de la terra, «el sostre del món» tal com s'ano-

mena en l'argot alpinista. Per això, han pres totes les mesures necessàries per assegurar-ne l'èxit, fruit si més no de l'experiència dels anteriors intents.

Dels 13 alpinistes que formen aquesta expedició, 6 van prendre part en la del 1933.

Han noliejat exclusivament un vaixell per al transport del material i queviures, car, a més de conduir-los més ràpidament farà que no hagin de sofrir els enutjosos transbordaments que sempre malmeten el material i fan pesada una empresa d'aquesta categoria.

Segons els càlculs, d'abril a maig restaran instal·lats i enlestits els diversos campaments al peu del «sostre» i, si tot va bé, al juny començarà la gran ofensiva al cim tan cobejat.

L'EXPEDICIÓ FRANCESA A L'HIMALAIA. És ja un fet que aquella expedició sortirà de la veïna república dins la primera quinzena del pròxim març. L'objectiu serà un cim del massís del Karakoram.

EL MUSEU DE Cerdanya.—El bon exemple que és per a la cultura superior la creació de Museus queda evidenciat actualment pel fet que se'n van instaurant en altres centres de diverses poblacions de la nostra terra. No cal esmentar-los per ésser prou conegut. A Puigcerdà, segons ens informen, hi ha el projecte de fundar el «Museu de Cerdanya», el qual s'instal·larà a l'esglé-

sia que fou del convent de PP. Predicadors, on es reuniran els exemplars que, sense destí convenient, es conserven en diversos llocs. Entre les instal·lacions es senyala la farmàcia de Llivia que s'afirma data del segle XIII, la qual posseeix el senyor Antoni Esteve i Canal, que cediria en dipòsit; conjunt de gran interès, car es conserven els antics pots i altres atuells, alguns dels quals daten del segle XV, quan fou restaurada aquesta farmàcia. Es compta, a més, amb l'oferta de pergamins, interessants per a la història de Cerdanya, restes arquitectòniques procedents d'edificis desapareguts; retaules, més o menys complets, que es guarden a les esglésies d'alguns pobles de la contrada, la conservació dels quals sembla que és més indicada si es depositen al Museu. Hi ha el propòsit que sigui completat amb el dipòsit de les col·leccions d'alguns particulars; a l'esmentat Museu no mancaria la part destinada al folklore comarcal, de reproduccions de típiques cases i altres elements.

L'activíssima entitat «Amic dels Museus», ha pres pel seu compte les gestions necessàries perquè la capital de la Cerdanya no quedi rersagada del moviment museístic que s'ha despertat, sortosament, en mants llocs de Catalunya.

P. C. i G.

RECONSTRUCCIÓ DE SANT JOAN DE L'ERM.—El criminal incendi del santuari de Sant Joan de l'Erm, del qual ha donat compte la premsa, ha motivat l'acord de la Junta Directiva de dirigir-se a l'Excm. senyor bisbe de la Seu d'Urgell, propietari de dit santuari, lamentant l'execrable destrucció. Amb tal ocasió la Directiva confia que la reconstrucció que es tracta de portar a terme respondrà a la importància tant religiosa com excursionista que té Sant Joan de l'Erm, la situació immillorable del qual és coneguda com un lloc ideal

de repòs espiritual i físic, la qual cosa permet esperar que es pugui convertir en estació sanitària i en un refugi dels més accessibles del nostre Pirineu.

PER LA CONSERVACIÓ DE LES MURALLES DE TARRAGONA.—No fa gaire temps que, per l'acció de les pluges o per altres causes, un tros de la muralla romana de Tarragona quedà destruïda, la qual cosa augmenta els trossos enderrocats degut a la deixadesa de les autoritats i a la cobdícia dels particulars, i així es produeixen inconsideradament unes solucions de continuïtat en l'insigne monument. Aquest fet ha motivat que es tracti d'estudiar un pla general de conservació i de dignificació tot fent desaparèixer unes construccions particulars que, en alguns indrets, trenquen lamentablement els panys de la muralla. La Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, a disposició de la qual el Consell de Cultura de la Generalitat ha consignat una quantitat, ha procedit a la realització dels treballs més precisos per a reparar els danys darrerament causats. Quan l'Estat hagi fet els traspassos de serveis, en tramitació, serà possible realitzar aquest pla general de reparació de la muralla de Tarragona, la importància arqueològica de la qual és universalment reconeguda, i es podrà donar al monument el prestigi que li és degut, sobretot si és possible desembarassar el pas de Ronda de la muralla, i el passeig arqueològic sigui completat amb els fragments que encara es troben amagatzemats a l'impròpiament anomenat Museu Arqueològic. Sortosament, l'Ajuntament de Tarragona està animat dels millors propòsits per a la conservació adequada, no sols de la muralla, sinó que també de les moltes meravelles que es conserven i les que es van descobrir cada dia a la immortal Tarraco Augusta.